

No Libre del Honor

TRAGEDIA EN TRES ACTES Y EN VERS

ORIGINAL DE

Frederich Soler

Y

MANEL MATA Y MANEJA

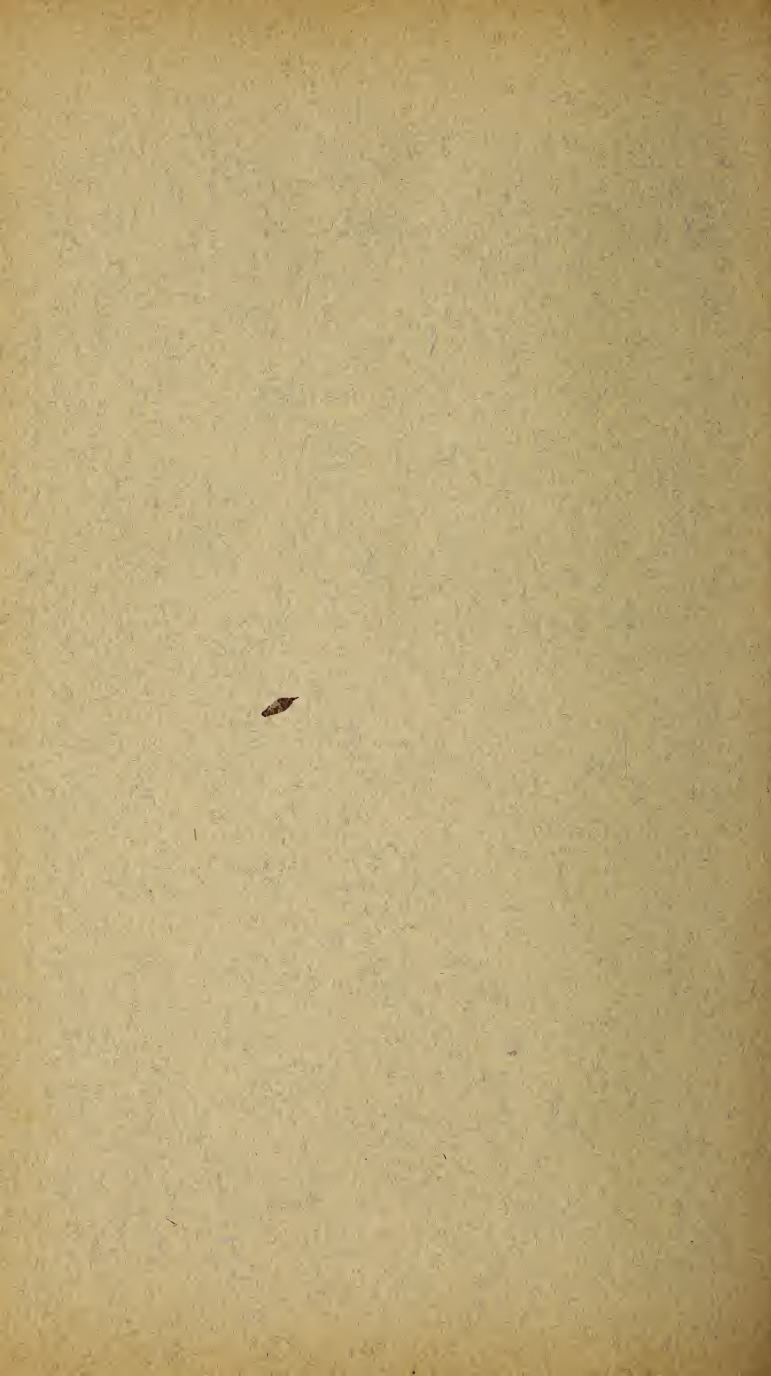
PREU: 8 RALS

BARCELONA

LLIBRERÍA D' EUDALT PUIG

PLASSA NOVA, NÚMERO 5

1883

LO LLIBRE DEL HONOR

LO LLIBRE DEL HONOR

TRAGEDIA EN TRES ACTES Y EN VERS

ORIGINAL DE

D. FREDERICH SOLER Y HUBERT

Y

D. MANEL MATA Y MANEJA

Premiada ab una corona de plata en lo darrer certámen de la Societat «**JULIÁ ROMEA**,» y estrenada ab gran aplauso en lo **TEATRO CATALÁ**, instalát en lo de **ROMEA**, la nit del 2 Octubre de 1883

BARCELONA

LLIBRERÍA D' EUDALT PUIG,

PLASSA NOVA, NÚMERO 5

1883

Ningú podrà traduhir, representar, ni reimprimir aquest drama, sens permís dels autors.

Lo director del ARXIU CENTRAL es l'únic encarregat d'aquesta obra, y ab éll deurán enténdrer's tots los teatros y societats particulars que vulgan representarla.

Quedan reservats tots los drets.

AL SENYOR

D. Francisco de P. Planas

PRESIDENT DE LA SOCIETAT «JULIÀ ROMEA»

Estimadíssim amic: escrita en la llengua de Castella y presentada al Certámen que convocá la Societat que vosté presideix tan dignament, obtingué aquesta tragedia lo premi de la corona de plata.

Tan honorífica distinció, concedida per un jurat tan ilustre com lo que judicá las obras poéticas del indicat Certámen, nos sugerí la idea de arreglar la tragedia á la escena catalana. Es cert donchs que, encara que indirectament, á vosté som deutors dels pica-ments de mans y l' acceptació ab que'l públich del Teatro Catalá ha volgut honrnarnos.

Servescais, donchs, acceptar la dedicatoria d' aquesta obra, que, per gratitut, per amistat y per justicia, creuhen que pertany á vosté, sos afectíssims amichs

q. s. m. b.

LOS AUTORS.

REPARTIMENT

PERSONATJES

ACTORS

LA COMPTESA ÉLIA.	D. ^a CONCEPCIÓ PALLARDÓ
ROSA-MARÍA.	« CARME PARREÑO
COMPTE DE ROCACORVA..	D. TEODOR BONAPLATA
CONRAT.. ,	« HERMENEGILD GOULA
MESTRE NORBERT.	« MIQUEL PIGRAU
LO PELEGRÍ.	« JAUME VIRGILI
LO PATJE RODOLF.. . . .	« LLUIS MUNS
LO PATJE FADRICH.	« FELIX MUXART.
LO PATJE FIDEL..	« JOSEPH BOBRELL

Soldats, patjes, escuders.

ESQUERRA Y DRETA: DEL ESPECTADOR.

L' acció en lo castell de Rocacorva, del Ampurdá, y després de
la batalla de las Navas

SEGLE XIII

ACTE PRIMER.

Un saló del castell. A la dreta una llar monumental. Portes laterals, y, al fondo, una gran arcada bizantina que dóna pas á un' ample galería de finestrals ab gelosías y vidrieras de colors, á la qual se puja per una escala de tres grahòns. Mobles de la época. Comensa l' acció á la tarde. Panóplias y armaduras antigas distribuhidas per la escena.

ESCENA PRIMERA.

NORBERT, ROSA, RODOLF, FADRICH, FIDEL.

(Norbert, escriu á la taula; Rosa, assentada, mira pe'l finestral. Rodolf, Fadrich y Fidel, assentats al ascò d' aprop la llar, parlan al cantò oposat á Norbert.)

NORBERT. Parléu baix que no se us senti si us voléu está' á la cambra, que 'm destorbéu la escriptura y 'm podéu fer fè' una errada.

RODOLF. Escribiu, mestre Norbert, que parlarem ab veu baixa.

ROSA. (Qué llargas que son las horas quan lo cor espera ab ánsia.)

RODOLF. Ja ho heu sentit. *(Baix á 'ls patjes.)*

FADRICH. N' hi ha per dirho perque á fé cridavam massa.

FIDEL. ¿Mes qué escriu ab tal fal-lera que tot avuy que s' afanya?

ROSA. Escriu los grans fèts y gestas dels passats d' aquesta casa, en aquest llibre que 'n diuhen:

«Llibre del Honor.»

- FIDEL. Ja es tasca
per honorar prou á un home.
- FADRICH. Per có tant ferla li agrada.
- RODOLF. Lo llegí' aquest llibre proba
la honradesa de la rassa.
- FIDEL. No 'n féu cas; tal es l' escriure,
com vol quí ho fa, y, de vegadas,
passa que lo bo s' ensenya
y lo qu' es dolent se calla.
- FADRICH. ¡ Ah! Bè; aixó ja no cal dirho.
- RODOLF. Miréu; ara á n' aquí passa,
y podéu tenir certesa
de que en cap d' aquestas planas
s' hi escriurá, perque 's llegeixi,
lo que 's mormola entre 'ls patjes,
tocant á n' al trovador
qu' avuy vè de la batalla,
ahònt, ab lo senyor Compte,
diu qu' ha fet tantas hassanyas.
- FADRICH. ¿ Qué dius, home, se 'n mormola?
- FIDEL. ¿ Y doncas, y aixó, qué passa?
- RODOLF. Acostéuvos mès. (*Fent rotllo 'ls tres.*)
- ROSA. Oviro (*A la finestra.*)
polsaguera á l' altra banda
dels sálzers de la verneda
que l' aigua del Fresser banya.
- NORBERT. Ha de ser si acás que 'l Compte,
hagi enviat una avansada.
(*Sens deixar de escriurer.*)
- RODOLF. Donchs sí... ja veuréu que diuhen
personas ben enteradas
del secret, que 'l senyor Compte,
quan vá fer portá' aquí casa
á en Conrat lo trovador,
pretestant qu' era per llástima
de véurerl' bordet, vá dirnos
una mentida.
- FADRICH. ¡ Bó!
- FIDEL. ¡ Y ara!
- RODOLF. En Conrat li es fill.
- FADRICH. ¡ Tú... mira!...
- FIDEL. Ten compte, Rodolf...
- RODOLF. Vos parla
qui ho sab ab tota certesa
per un qu' es vell á la casa.
En Conrat li es fill, y 'ls pobres
vassalls que, fentli de pares,
lo van tenir fins al dia
que 'l senyò 'l vá dú' aquí casa,
son uns á qui 'l senyor Compte,
quan vá fer la etzagallada

d' abandonar aquest fill,
per or, ó p' alguna paga,
los féu fingir que l' havian
trovat al tombar d' un marje,
abandonat, sens cap dubte,
per alguna mala mare.

FADRICH. ¿Y cóm créus que 'l senyor Compte
poguès fer may tal infamía?

RODOLF. Perque 's diu que la Comptesa,
sa muller, vá caure' en falta,
y 'l senyor Compte, tementse
que 'l fill no fòs de sa rassa,
vá abandonarlo, ab la idea
de negarli 'l nom de pare;
mes lo nin vá anar fentse home,
y fòu tanta la semblansa
que tota sa fesomia
ab la del senyor mostrava,
que aquest vejè com delicte
insistí' en sa desconfiansa,
y, ab remordiment, un dia
torná á dú' 'l nin aquí casa.

FADRICH. ¿Y li ha dit ja que li es fill?

RODOLF. No n' hi ha dit res may encara.
Mes l' ha protegit tant sempre
en las lletras y en las armas,
que, de trist trovador qu' era,
ara ja cenyeix espasa,
y fins, prop del senyor Compte,
diu que en aquesta batalla
de que avuy triufants ja tornan,
s' ha batut ab fé tan brava,
que fins li han obert los brassos,
entussiasmats, los monarcas.

FIDEL. ¿Monarcas?

FADRICH. Sí; tots los qu' eran
á n' al combat de las Navas,
qu' axis es com s' anomena
aquest' última batalla.

FIDEL. Diguéu, donchs, que 'l tal Conrat,
sense saber que li es pare,
déu estimá' al senyor Compte
ab tot l' amor que tè á l' ánima.

RODOLF. Al contrari; n' hi ha que diuhen
que, per un fet qu' ara passa,
l' aborreix tant.

FADRICH. ¡Qué dius, home!

FIDEL. ¡Si qu' á fé seria massa!

RODOLF. Contan com á vritat certa
del Compte, que una vegada
qu' en Conrat vá sè' un any fora
per portar d' ell un missatge,

lo senyor Compte vá véurer,
una tarde, anant de cassa,
á la qu' avuy es Comptesa
essent muller seva, y tanta
fou del amor la ferida,
que, sabent qu' ella estimada
era d' en Conrat, sens dubtes
per muller vá demanarla,
y lo sèu nom vá donarli
de sòn fill trossejant l' ánima.

FADRICH. ¡Si que, si es tal com tú contas,
es mala partida!

FIDEL. ¡Massa!

FADRICH. Mes ella es qui 'n tè la culpa,
perque, si ell tant la estimava,
no 'l debia olvidar.

RODOLF. Ella
diuhen que, desesperada,
de cap manera ho volia;
pero contan que 'ls sèus pares,
que diuhen que son uns comptes
arruinats, la sèva casa,
qu' anava ja mòlt per terra,
ab la tal boda aixecavan,
y amenassant á la filla,
y ab prechs, súplicas y llágrimas,
van lograr que la pobreta
fos ab lo Compte casada
sense que dels amors sèus
li diguès ni una paraula,
y que, quan vá torná' aquí
en Conrat de sòn missatge,
se trovès ab que, la qu' era
avans sa dolsa estimada,
siguès la muller del Compte,
y, sens ell sabéu, madrastra.

FADRICH. Si que, donchs, si es com esplicas,
ja tenim feyna tallada.

RODOLF. Lo que jo ahí' á n' aquest deya:
tenim l' infern dins de casa.

(*S' ou un toch de corn.*)

ROSA. ¡Ah! ¡Un toch de corn!

(*Deixant la finestra.*)

NORBERT. Preparéuvos
que ja 'l guayta 'ls atalaya.

FADRICH. Sí.

RODOLF. Y qu' havém d' aná' á vestirnos
per rébre' al Compte de gala. (*Se 'n van.*)

ESCENA II.

NORBERT, ROSA.

ROSA. ¡Ah! ¿Ho veyéu, avi? Ara arriba lo senyor Compte, y ab ell tornarà també al castell en Conrat.

NORBERT. ¡Ab ánsia viva veig que l' esperas!

ROSA. ¡Oh! Sí.

L' espero, l' avi, ab amor, perque ell mimbará 'l dolor d' aquest cor que 'm bat aquí.

NORBERT. Ja 't vaig dir, Rosa María, que 'l teu amor es desvari. Creume; deixa de pensarhi y en lo mèu parer confia.

En Conrat no pot ser teu ni tú ets per ell, filla mèva; resignat ab la sort tèva y pensa qu' així ho vol Dèu.

ROSA. Ja es la tercera vegada, avi, qu' aixó 'm repetiu, y á fé que ja tinch motiu per sentiús desconsolada. ¿Per qué no es per mí en Conrat?

Órfe y de pobre fortuna, lo senyor Compte tot d' una vá portarlo aquí amparat.

Ell de mí vá enamorar-se, jo 'm vaig enamorar d' ell; una rosa y un clavell son flors propias per juntarse, y lo sèu amor y 'l mèu

amors, propis per unir-se; no sè perque ha de sentir-se qu' es amor que no 'l vol Dèu.

¿No sè perque ma senyora la Comptesa, igual que vos, veu també ab rezel ansiòs l' amor que 'l mèu cor devora!

¿O diguéume 'ls dos per qué no m' ha d' estimá' en Conrat, ó tinguéume 'ls dos pietat y no trossejéu ma fé!

NORBERT. Hi ha secrets, filla, en la vida, que 'ls guarda tancats lo cor com si fòs un' urna d' or que tè una joya enriquida.

- D' aquest valor, filla mèva,
es lo secret, per lo qual
te dich jo que pensas mal
no matant la passió tèva.
Pensa, donchs, que desatinas:
pensa qu' aquestos amors
portan arsos punxadors
per coronarte d' espinas,
y arréncals, com una flor
que fora lloch vas plantarla,
encara que, al arrencarla,
se 't fassi engrunas lo cor.
- ROSA. Rezels propis de bon pare
son los vostres, y teméu
que may per mí lograréu
lo que vá lograr la mare.
No teméu, no; es en Conrat
noble y lleal, si no ho siguès
ni 'm plauria que 'm volguès
ni 'l si jo li hauria dat.
- NORBERT. Ja 'n parlarém; la senyora
Comptesa está sola allí;
vès y veyas si 't pot dí'
lo dolor que la devora.
- ROSA. ¡Oh! Finir vull la batalla
que tè ma ditxa suspesa.
Vejám si 'm diu la Comptesa
lo que lo mèu avi 'm calla.) (Se 'n vá.)

ESCENA III.

NORBERT.

¡Oh! ¿Cóm no l' haig d' estimar?
Tan hermosa, tan senzilla...
filla d' una mèva filla
que orfaneta vá quedar.
¡Pobre filla mèva! Ignora
lo mèu terrible rezel.
No será... no ho voldrá 'l cel.
No una falta, no; un crim fòra.
¡Sè' ella d' ell, quan ma senyora,
la Comptesa, y en Conrat,
faltant á lo mès sagrat,
jo sè que!... ¡Oh! No, no, Senyor;
no 'm voldréu doná' un dolor
de tan inmensa crueltat.
Mès clá' ho veig quan penso mès
y es ja cert; no son sospitas...
las culpas surten escritas
al front de qui culpat es.

Jo llegeixo aquest procès
de la Comptesa en lo rostre...
Jo veig la desdita nostra
en las senyals qu' he notat,
y lo qu' ara 'm tè espantat,
Senyor, es lo càstich vostre.

ESCENA IV.

NORBERT, RODOLF, PELEGRÍ.

RODOLF. Mestre Norbert.

NORBERT. ¿Qué hi ha, patje?

RODOLF. Un pelegrí qu' ara arriba
de Terra Santa, y lo priva
la nit de seguir sòn viatge,
demana al castell hostatje.

NORBERT. Qu' entri.

RODOLF. Veyéusel aquí.

(Se 'n vá y entra 'l Pelegrí.)

NORBERT. ¿Qué voléu, bon pelegrí?

PELEGRÍ. Parlar ab lo senyor Compte.

NORBERT. De la guerra vindrá prompte.
Mentrestant parléu ab mí.

PELEGRÍ. No pot ser.

NORBERT. ¿No podéu?

PELEGRÍ. Nó.

Sols al Compte dech parlar.

NORBERT. Lo tindréu, donchs, d' esperar.

PELEGRÍ. Sabrè cumplir ma missiò.

NORBERT. Esperéu.

PELEGRÍ. Vaig á esperarme... *(Anantsent.)*

NORBERT. Miréu que podéu confiarme
fins lo qu' ell diga al confès.

PELEGRÍ. ¿Sòu sòn pare?

NORBERT. De fill es

l' amor ab que ell sol honrarme.

Sò lo sèu amich millor.

Sòn mestre sò, de qui apres

tè de desde sa infantesa

la lley noble del honor,

y 'm demostra tant amor,

que, de mòn zel fent memoria,

per transcriure' al mon sa gloria,

nombrat escriptor per ell,

com cronista del castell,

de sós passats faig la historia.

PELEGRÍ. De sos passats... ¿y d' ell no?

NORBERT. La d' ell, un cop la d' ells llesta;
que també es d' honor sa gesta.

PELEGRÍ. Tambè es d' honra ma missiò.

- NORBERT. ¡ Parléu ab una intenciò !...
PELEGRÍ. Sols d' ell déu ser penetrada,
y, si hi ha una plana tacada
en lo llibre que escribíu,
com que no hi déu sè', advertíu
que tindrà de sè esquinsada.
- NORBERT. No us entench.
PELEGRÍ. Pero reparo
que teméu entendrerm'.
- NORBERT. Sí.
Anéu dihent.
- PELEGRÍ. Mès no us puch dí'.
NORBERT. De paraulas sòu avaro.
PELEGRÍ. Com qu' ho he jurat, no es raro.
NORBERT. Y ho diréu...
PELEGRÍ. Al Compte tot.
NORBERT. A mí...
PELEGRÍ. A vos ja cap mès mot.
NORBERT. Esperéu, donchs, á n' al Compte
y veníu, que, per de prompte,
pendréu d' aliment...
PELEGRÍ. Ni un brot.
Los mèus vots sagrats m' obligan
á no péndrer re al castell ;
hospitalitat en ell
us demano sols ; que us digan
los qu' amos de dirho sigan
si puch al Compte esperar.
- NORBERT. Ara ho vaig á demanar
á la senyora Comptesa.
(¿ Qui serà, que tinch suspesa
l' ànima, pe 'l sèu parlar ?) (Se 'n vá.)

ESCENA V.

PELEGRÍ.

Sí. Aquí ; aquest es lo lloch. Las parets miro
que tancaren, com murs de sepultura,
aquella lluita obscena, vil é impura,
á qual recort, sobrescitat, deliro.
La lluita casta aquí, que encara admiro ;
allá la d' honra, ab sens igual bravura...
Després lo cos caigut de la hermosura
per qual lúbrich amor encar suspiro,
y en tant, lo drinch d' acers, que la foguera
feya lluhir com llamps encesos d' ira,
perque com ara flamejava, entera
la recordansa d' aquell fèt me tira
com sageta, y al cor se 'm clava fera,
qu' aquell rastre de sanch ab horror mira.

ESCENA VI.

PELEGRÍ, ELIA, NORBERT, un patje.

- NORBERT. Veyéusel aquí, senyora.
ELIA. ¿Heu vingut?...
PELEGRÍ. De Terra Santa.
ELIA. ¿Ab mòlta fatiga?
PELEGRÍ. Tanta
que 'l repós mèn cos anyora.
Per çó us prech qu' en lo castell
me volguéu donar estada.
ELIA. Ja la teníu disposada.
Anéu vos, camarè', ab ell.
(*Lo Pelegrí saluda y se 'n vá ab lo patje que 'l guia.*)

ESCENA VII.

ELIA, NORBERT, aviat ROSA.

- NOR. (No sè perque aquí 'm diu lo cor, que porta
aquest home pressagi de desgracias.)
EL. Ja miraréu, mestre Norbert, que sigui
afalagat, puig vè de Terra Santa.
NOR. Fiéu en mí, senyora. (*S' ouhen clarins lluny.*)
Ro. (*Entrant joyosa.*) ¡Oh! ¡Alegria
no he sentit may com la que 'l cor m' embarga!
¿Sentíu aquets clarins? (*S' ouhen mès aprop.*)
EL. ¿Retornan, Rosa?
Ro. Allá 'hont lo sol sos raigs de porpra llansa
y en l' horisò, daurant las ginesteras,
de foch tenyeix lo cim de la montanya,
se veu lo Compte, mèn senyor, qu' arriba
ab l' host ab que ha guanyat tantas batallas.
NOR. (¡Y ella no surt al finestral á véurer!!)
Ro. Las armas lluhén que lo sol endaura,
tremolan los penons que 'ls soldats portan,
y en lo brunyit acer de las corassas
se reflecta, de foch y d' or, fonentse,
lo sól ponent y roig que s' hi enmiralla.
NOR. (Si no li parlan d' ell, á tot es sorda.)
Ro. De vostre badador, venint, las llansas
de menys contava que trencadas restan
ab los valents qu' han mort lluny de sa pátria,
quan veig, de sobte, volador com l' aire,
un cavaller qu' als altres s' adelanta,
y espurnajantli foch, dessota 'l poltro,
dels forts rierenchs que, rodolant, devallan,
fins á las portas del castell arriba,

que, dringant la cadena, al punt abaixa
lo seu pont llevadís, y ample pas dóna
al valent orfe que 'l castell ampara.

EL. ¡Oh! ¿En Conrat es aquí? *(Crit de l'ánima.)*

NOR. *(¡Oh! ¡Cóm possible
no ha sigut ofegar lo crit de l'ánima!)*

RO. ¿Qué us passa, ma senyora?

EL. *(Transició pera dissimular.)* No; es la ditxa
que pe 'l retorn de món marit... m' embarga.
En Conrat déu venir... d' ell... com anunci...

RO. Aixó al descavalcá' ha dit en la plassa.
Lo senyor Compte, vostre espòs, l' envia
com heralt digne de ventura tanta,
y, joyòs ell de serho, vénia espera
pera dirvos tal nova á vostras plantas.

EL. Digas que passi. *(Rosa se 'n vá.)*

NOR. *(¡Oh! ¡Qué poch l' adúltera
pot aturar del pit las martelladas
qu' en la enclusa del cor aixafan l' honra!)*

ESCENA VIII.

ELIA, NORBET, ROSA, CONRAT.

CON. Senyora, us duch la pòls de la batalla
mès formidable que los segles contan.
S' anomena batalla de las Navas.

EL. *(¡Oh! ¡Vida del mèu cor! ¡Ja 'l tens, ja 'l miras!)*

CON. Lo Compte, món senyor, á quinas armas
gran part de la victoria los reys deuen,
que us saludi m' ha dit, mentres devalla
ab los soldats que de la lluyta restán,
dret al castell, hont vostre amor l' aguarda.

EL. Mercés, Conrat, per tot, món cor us dóna.

NOR. Y jo mos brassos, com penyora santa
de la amistat que us tinch. *(S' abrassan los dos.)*

CON. Y que jo aceptó,
Norbet, com la de qui es món segon pare.

RO. A la Reyna del cel, á qui á tot' hora
per vos ab fé he resat tantas pregarias,
crech que debém, Conrat, la sort de véureus
triunfador tornant de la batalla.

(Elia s' impacienta.)

CON. Prou bè sabs, Rosa, com món cor t' ho estima.

EL. Vès, Rosa, y veyas que la comptal cambra
per dá' al Compte descans siga disposta.

(Rosa se 'n vá.)

Y vos, mestre Norbert, sortint á rébrer
á món marit enfora las murallas,
diguéuli com me dol que, tant perduda
la salut, no 'm permeli l' arribada

aná á donarli del castell enfora.

NOR. Seréu servida.

EL. Anéu.

NOR. (*Mirant á Conrat.*) (¡ Qué Dèu nos valga!)
(*Se'n vá.*)

ESCENA IX.

ELIA, CONRAT.

CONRAT. ¿ Estém ja sols ?

ELIA. Sí, Conrat.

CONRAT. Ja ho véus, Elia ; la sort dura
m' ha tret ilés del combat.

ELIA. No sols ilés ; has triunfat.

CONRAT. Per augmentar ma amargura.

ELIA. ¿ Qué volias, donchs ?

CONRAT. Morir.

Per có, en mitj de la batalla,
m' he llensat, sense respir,
allá hont podia tenir
mès segura la mortalla.
Mes ¡ ay ! sempre ma sort trista,
fent ma espasa vencedora,
l' ha allunyada de ma vista,
y m' ha dat llors de conquesta
y una gloria enlluernadora.

ELIA. ¿ Y aixó 't dol ?

CONRAT. Sí.

ELIA. ¡ Ingrat de mena !

¡ Era per tú mès bon fi
morí' extés damunt l' arena,
y que jo 'm morís de pena
y de tant plorarte aquí !
¿ Aquest es lo sacrifici
heroich, á que tú, un dia,
com creyent que dú un silici,
com qui per gust vá al suplici,
vas dirme que 't complauria ?

¡ Ah ! ¡ Durá sols un instant
la intenció sagrada y bona
d' un sacrifici tant gran,
perque, capás de fer tant,
sols ho es lo cor d' una dona !

CONRAT. ¡ Y lo mèu, Elia ! Jo un dia
d' un missatge vaig tornar
pensant qu' aquí 't trovaria
mèva y pura, y l' agonía
cruel vaig tenir de passar
de sentirte, al innovarme
que 'l Compte, 'l mèu protector,

que en ma orfandat vá ampararme,
acabava de robarme,
sens saberho ell, tòñ amor.
Que 't vá volé', ennamorat;
que tú, per salvá' al tèu pare,
per la ruina amenassat,
ab ell t' havias casat;
que 'ls plors de la tèva mare
t' havian fins impedit
dí' á n' al Compté 'l nostre amor,
y jo, de tot compadit,
vaig tancá' al fons del mèu pit
tot lo fel del mèu dolor.
De tan bona fé sentia
que lograria olvidarte,
que, al s'endemá d' aquell dia,
vaig dí' á la Rosa María,
per lográ' aixís esborrarte
ab sòn amor, del mèu cor,
que la estimava, y tú veyas
com s' aixugava 'l mèu plor;
y, benehint tan bona sort,
fins tú resignat ja 'm creyas.
Mes... al finir la batalla *(Desesperat.)*

d' hont avuy torno triumfant...
¡Oh! ¿Per qué allí la mortalla.
que á tant ditxòs embolcalla
no s' hæ extés per qui ho vol tant?
ELIA. ¡Dèu mèu!... ¿Qué vá passá' allí
que així tòñ dolor escita?

CONRAT. Arrivava ja á sòn fi
la matansa, quan vè á mí
un soldat, dihent qu' á la ermita
d' una montanya propera
se moria un trovador
qual nom deya que Oscar era...

ELIA. ¡Oh! ¿Ha mort l' Oscar?

CONRAT. ¡Per ma fera
desditxa y per tòñ dolor!
Al sentir jo que 's moria,
á sòn clam vaig acudir.

Ja 'l vaig trová' en l' agonía.

¡Aixís com ell jo aquell dia

tambè haguès pogut morir!

ELIA. Mes, ¿qué vá passar? Acaba.

CONRAT. ¡Oh! 'M vá dir quan me vá véurer:

—¡Perdò! La espina que 'm clava

lo remordiment, la lava

que jo del mèu cor puch tréurer

logrant la tèva pietat,

farán dolsa ma agonía.

Perdònam.—Ja ets perdonat,

li vaig dí' al punt jo, apiadát
de véurer com se moria.
Y ell, abrassantme:—Ta pena,
vá dir, la he causada jo;
jo, podenthi posá' esmena,
vaig deixar ta vida plena
de fel del mès amarch pló.
Jo vaig al Compte tentar
perque prenguès per esposa
la que tú vas estimar,
y ell, al qui jo vaig contar
la tèva passió amorosa,
te vá enviar á un missatge
per poder lograr l' intent
de fer, lluny tú, són nuviatge.

ELIA.

¡Oh, Dèu!

CONRAT.

¡Podia 'l sèu patje
destorbar són casament!

ELIA.

¡Misericordia divina!

CONRAT.

Lo que fòu lo dolor mèu
lo tèu dolor endevina.

ELIA.

¡Llamps y destrucció y ruina
per tots vaig demaná' á Dèu!
¡Potsè' es fals; potser l' Oscar
en aquell punt vá mentir!

CONRAT.

¡Mentir qui vá ja á finir
y á Dèu se vá á presentar
per ser jutjat al morir!
No: l' Oscar diguè la pura
veritat, y jo, al sentirla,
vaig béurer tanta amargura,
que un fret com de sepultura
vá gelarm' quan èll vá dirla;
vaig sentirme deslligats
tots los llassos del amor;
ja no serém vils é ingrats:
si per ell vam sè' enganyats,
res dech ja á món protector.

ELIA.

¡Oh! ¿Un crím pot ser?

CONRAT.

¡Res m' atura

com á èll res lo vá aturar;
ni són dol, ni ta honra pura,
ni 'l fons de la sepultura,
que á tots se 'ns ha de tragar!
¿Qué vols dir?

ELIA.

CONRAT.

Vull dir que 'l rey,
per guanyador de la pau,
senyor de Castell-Arnau
m' ha nombrat, perquè sa lley
jo he fet senti' al moro esclau.
Tenim, donchs, ja, vida mèva,
un castell per niu d' amor,

y lo mèu cor, que 's subleva
al véurert' de qui 't tè sèva,
ab honor, ó sens honor,
te vè, foll d' amor, á dir
que jo 'l nostre sacrifici
no puch ja mès resistir,
qu' á mí 'm portará á morir
lo espantòs d' aquest suplici ;
y que, ni qu' als dos la vida
nos costi 'l crím de gosar
l' amor á que 'l cor nos crida,
jo 'l dech lograr de seguida
ó per ell m' haig de matar.

ELIA.

Conrat ; la mala ventura
de la desdítixa mès cruel,
fèu que jo, 'sent bona y pura,
te fès probar qu' hi ha amargura
mès forta que la del fel.

Desprès tú, de tòn missatje
vas tornar, jo t' ho vaig dir
perque 'm matesses, y ultratje
vaig fer á tòn cor de patje,
que fòu del rey pe 'l sentir.

Lo plor de ta desventura
fòu de llágrimas un mar ;
mes me vas dir :— Sigas pura
y no dem una amargura
al home que 'm va amparar.—

Y, cayent agenollada
al véurert tan gran de cor,
te vaig besá' entussiasmada !...
Ultim bes que, per sè' honrada,
vaig esborrá' ab lo mèu plor.

Desprès nostre sacrifici
havém sufert resignats,
com dú 'l creyent lo silici,
com van serens al suplici
los innocents condemnats.

De nostre amor la puresa
nos ha dat forsa y valor,
segurs de nostra honradesa ;
si ara fem una vilesa
será un crím lo nostre amor,
y, esquitxats pe 'l llot del vici,
lo durém desesperats,
com dú 'l culpable 'l silici,
com van turbats al suplici
los criminals condemnats.

CONRAT.

Hi anirém. L' hora arriuada
es de triar lo mal menor,
y, tant es desesperada
la vida així ab tú passada,

que fins la mort es millor.

ELIA. ¡Conrat, pensa!...

CONRAT. Nit y dia
he passat lo temps pensant,
de desde que ma alegria
vas convertí' en agonía,
á un altr' home lo cor dant.

ELIA. ¡No 'l cor, la má!

CONRAT. 'L dos s' enllassan
si la mort no 'ls ha partit
y sempre unirse amenassan,
que, enllassats per Dèu, junts passen
la materia y l' esperít.

ELIA. Pensa que una noya pura
que Rosa-Maria 's diu
de tú espera la ventura,
y es un ángel d' hermosura
que com los del cel sonríu.

CONRAT. ¿Y tú ets la que á demanarme
t' atreveixes, Elia, aixó?
¿Tú, qu' á fè 'l crim vas llensarme
de finjir enamorar-me
d' aquest sér de cor tant bó?

ELIA. ¿Y si aixó mata á la trista?

CONRAT. Hi haurá un altre ángel al cel:
Bè val més que no que vista
per tú, ab gelosía egoista,
la matès tòn boig anhel.

ELIA. ¡Ah! ¡Sí, es cert; que ja gelosa
jo n' estich!...

CONRAT. ¡Ah! ¿Ho veus? ¿Ho veus?
Sols sola ab mí ets ja ditxosa.
Val més que ser falsa esposa,
venjar la ofensa.

ELIA. ¡Tú ho creus!

CONRAT. Sí; vina; aquí sols hi ha flamas
del infern qu' un home ha dut;
aquí en vá per ditxa clamas,
y, ab mí lluny, si de cor amas
tindrém lo goig qu' hem perdut.

ELIA. ¡No ho diguis més; sento en mí
que ab lo cel l' infern batalla!

CONRAT. ¡Mira que van á vení'...
que ja vènen!... pe 'l cel!

ELIA. ¡Calla!
¡Calla, perquè son aquí!

ESCENA X.

Los mateixos, lo COMPTE, ROSA, NORBERT, patjes, soldats, escuders.

(Aquets portan, damunt coixins, la corassa y lo casco del Compte, que entran de seguida en sa cambra. Los patjes colocan las armas en las panóplias, y los pendons senyorials en cada una d' ellas. Lo Compte vá sens armadura, mes sí ab esperons. Los soldats quedan dalt de la galeria.)

COMPTE. Que lo cel vos guart, senyora.

ELIA. Compte, que vos guart lo cel.

COMPTE. Veig la color trasmudada.
¿Qué teníu?

ELIA. No, Compte... res.

COMPTE. ¿Es que ab lo temps de ma ausencia vostra salut?...

ELIA. No.

COMPTE. Ja entench.

La emoció de l' arrivada,
ó acás lo mèu missatjer...

CONRAT. Pot ser jo, imprudent, contantli la batalla d' ahònt torném...

ELIA. En Conrat m' ha dit fá estona cóm de gloria s' han cubert los pendons catalans.

COMPTE. Poden

millor que 'l soldat valent que 's batia, com èll feya, explicar, senyora 'l fet, los que, com jo, d' una cima véyan tot lo campament:

(Fa séurer á la Comptesa, se posa 'l mitj, y diu:)

—Com joyell de rubins lo sol lluhia del ample espay en la velària inmensa, quan l' eco dels clarins repercutia per monts y plans y valls ab forsa intensa. Era lo toch de guerra ab que 'ns cridavan las taifas moras que ab l' Emir venian, y 'ls ecsércits de Cristo contestavan ab las trompas guerreras que 's sentian. Aixís s' enlairan bramulant las onas per lo buf del llevant fujetejadas, com pendons y estandarts, llansas y esconas per l' ecsércit cristiá fóren brandadas. Quatre reys lo manavan, quatre testas cenyint coronas pe 'l Senyor ungidas, y l' enaltir de quatre reys las gestas bè valia la sanch de cent mil vidas.

L' escércit moro no cedia al nostre
en l' altaesa dels caps que 'l comandavan:
tots reys y emirs, que, enmorenit lo rostre
pe 'l sol d' Africa ardent encar mostravan.
Mes ¿qu' eran per nosaltres las nombrosas
bandadas de turbans que ja asoliam?
Bolas de blanca nèu ben prompte fòsas
per lo foch patri qu' en lo cor sentiam.
Dos riuadas, tot d' una eixint de mare,
devallant á toparse, mès no udolan
que 'ls dos escércits, ab la sed avara
de refrescar ab sanch la pòls qu' engolan.
Ben prompte ho van lograr; á la barreja
entraren los dos rius ab ira boja;
aixís contra 'l penyal l' ona escumeja
com van escumejar dolls de sanch roja.
Desd' aquell punt y hora, ja impossible
es definí 'ls horrors de la batalla:
tot fòu, dins d' un retró inmens y terrible,
segar caps d' home de la Mort la dalla.
Lo crit del viscahí se confonia
del navarro ab lo crit y 'l de Castella,
y 'l ¡Sant Jordi y á ells! sols lo sentia
l' infelís moro per sa negra estrella.
La ratlla corva de la cimitarra
sitaguejava entre la ratlla dreta
d' aquesta espasa, unglá de la garra
que clava 'l lleò d' Espanya com sageta.
Y cada cop qu' un' arma relluhía
un llamp era que un cap rodolar feya,
y un clam etern de mort sols se sentia,
y un llach de fanch sagnòs no mès se veyá.
Ab odi al cor y foch á la mirada
la sed de sanch s' anava fent brusenta,
que en lloch, al beurn', de quedar saciada,
mès la ecsitava lo rajar bullenta.
Los cavalls renillavan; prou la brida
no era per subjectar sa ira anhelosa,
y un poltro al altra poltro, encara ab vida,
potejava, trinxantlo ab sed rabiosa.
Y á tot aixó, com la calamarsada
que trinxa pámpols y gutims esgruna,
la creu de Cristo, copejant irada,
com vidrims trinxa á la moresca lluna.
Volan espasas, darts, llansas y esconas,
l' alfanch fa èsses de foch bronzint quan passa,
y al fi, dels reys en las llampants coronas,
lo brot del ròure ab lo llaurer s' enllassa,
mentres lo sol, batent damunt la testa
hont llú 'l capell de nostras tropas bravas,
fènt l' arch de sant Martí de la tempesta
que 's nombrará batalla de las Navas. —

- ELIA. Bè, senyor; mes Conrat conta
que vos de gloria cubert
heu lluitat.
- NORBERT. Y també deya,
que 'l vostre esfors, tots los reys
han admirat entussiastas,
y que 'l d' Aragò...
- COMPTE. Bè... veig
que, com sempre, 'l mèu cronista
véu enaltits los mèus fets,
mès per l' amor ab que m' ayma
que pe 'l que val lo guerrer.
- NORBERT. Prou de valor heu dat probas.
- COMPTE. Mès n' has dat tú del cor tèu,
y en Conrat, qu' en la jornada
lo primer fòu dels primers.
- ELIA. ¿Ha estat en perill?
- COMPTE. ¡Terrible!
- ROSA. (¡Conrat, si 'l mèu cor te pert!)
- COMPTE. Trencava 'l rey de Navarra
de las cadenas los perns,
que del Emir enemich
guardavan lo campament,
quan los alarbs, envoltantlo,
ja gaire bè 'l veyan sèu.
—¡A mí los mèus almogavers!—
en Conrat cridá valent,
y embestint, tantost vá dirho,
corre, vola, romp, fereix,
mata, esgruna y just arriba
en aquell precis moment
en que, enrotllat lo monarca,
ja anava á rendir l' acer.
- NORBERT. ¿Vá salvarlo?
- COMPTE. Ab tal brauesa
vá lluitar, que vá dar temps
d' arribarhi tots nosaltres,
y allavors, del infidel
la turbamulta, cambiada
la fúria en esglay inmens,
vá abandonar la batussa
y fòu nostre 'l campament.
¡Valor es!
- ELIA.
- CONRAT. Fortuna.
- NORBERT. Gloria
digna d' un cor tan valent.
- COMPTE. Avuy tè nom y riquesa,
com joyell de sos llorers,
y li ha dat lo de Navarra
títol, feudo, nom y bèns.
- CONRAT. Donchs, recordéu, senyor Compte,
que á Navarra partir dech,

per sempre deixant tal volta
d'ovirar lo blanch Montseny,
lliuréume del vassallatje
que per vostra terra us prest,
y, puig la terra us retorno,
retornéume 'l jurament.

COMPTE. Sia. Del plet homenatje,
senyor Barò, jo us rellèu.
Mon vassall, donchs, deixéu d'èsser;
mes, de mòn pairal alberch,
sempre, sòta las motlluras
del enteixinat, dosser,
vassall ó amich, trovaréune,
qu'us guardi de pluja ó gel,
y en lo fòns d'aquest cor nostre
tot un doll de sentiment.

ROSA. Sí; aquí t'estimarém sempre,
Conrat.

COMPTE. Quèdat algun temps.
¿Qué farás sol y anyorantnos
en lo tèu castell desert?

CONRAT. Sí, sol y trist. A Dèu consta
si jo deixo aquí 'l cor mèu.

(Ab intenció per Elia.)

Mes, sol ó nó, es necessari
que demá, á n'al raig primer
del trench d'alba, lluny me trovi,
sol ó nó, d'aquest castell.

ELIA. (¡Dèu mèu! ¡Per mí no mès parla!)

ROSA. ¿Tan prompte te 'n vás?

COMPTE. ¡Tan prest!

CONRAT. Per forsa. Ara... que 'm retiri,
senyor Compte, permetéu,
á referm' de la fatiga.

COMPTE. Lo vostre són vetlli 'l cel.

ROSA. Y los ángels.

NORBERT. Ells vos guardin.

ELIA. (¡Y que nos ampari Dèu!)

*(Conrat, saluda y se 'n vá seguit de tots los soldats,
escuders y patjes.)*

COMPTE. ¡Elia, estéu mòlt agitada!
Jo noto en vos...

ELIA. (¡Desfallesch!)

¡Sí... 'm manca 'l cor! Si reposo
tal volta sols un moment,
me referè.

COMPTE. Sí; una estona
de silenci y calma, prest
tornarán al cor la vida.
Vès, Rosa.

ELIA. (¡Oh! ¡Quín sufriment!)

(Se 'n vá ab Rosa.)

ESCENA XI.

COMPTE, NORBERT.

COMPTE. ¡Oh! ¿Son aixó nuvoladas
que portan ja una tempesta?)

NORBERT. ¿Veyéu? Fins los jorns de festa
tènen horas endoladas.

COMPTE. Cert. Y la festa d' avuy
porta amagat tant grèu dol,
que, per' trová' en tú consol,
es qu' ara contartel vuy.

NORBERT. Diguéu, senyor.

COMPTE. La batalla
d' 'hònt venim triufants, finia,
y jo lliurarm' ja volia
del pes de la mèva malla,
quan me vá innová' un arquer
que n' Oscar, lo trovador,
moría, y qu' era l' honor
últim que podia' fèr
á sa valentía, anar
ahònt èll era, ans de morir,
per de sòs llavis sentir
lo que 'm debia confiar.

NORBERT. ¡Oh! No cregáu pas, senyor,
res de lo que us hagi dit.
No poséu may en olvit
que n' Oscar tè la major
de las malas passions nostras
ab que Satán nos rodeja;
es envejós, y la enveja,
massa, per las penas vostras,
sabéu fins ahònt es terrible
y calumniadora.

COMPTE. Sí;
mes lo qu' ell m' ha dit á mí
tè trassas de ser possible.
Al arriivar 'hònt èll era
agonitzant, just sortia
en Conrat, y, en sa agonía,
y ab contrició verdadera,
diu que li ha demanat
perdò d' una ofensa, y fòra
la ofensa acás tan traïdora,
que diu que, desesperát,
en Conrat ha eixit d' allí.
Ell no; l' Oscar, mitj sonriènt,
fins semblava estar content
al punt que m' ha vist á mí.

Moria de la ferida
d' una sageta clavada
aprop del cor; y ab mirada
per la mort enterbolida,
y ab veu ja desfallescuda:
— Senyor, m' ha dit al mirarme
aprop sèu, tinch de culparme
de que ab vos ma llengua muda
traidora ha sigut, callant:
la tradició espantosa
de vostra casa gloriosa,
cumplida en aquest instant
torna á ser per vostre dol,
la vostra esposa us infama
com muller y com á dama...

NORBERT. ¡Jesús!

COMPTE. —Ja no sò jo sol
qui ho sab, ha seguit; busquéu
al ofensor...—

NORBERT. (¡Sort funesta!)
¿Y ha dit lo nom?

COMPTE. Nò; la testa
ha redressat l' esclat brèu
ab que la mort l' ha sorprés,
ha girat los ulls en blanch
y ha quedat ert sobre 'l banch.

NORBERT. ¿Ha mort?

COMPTE. Mort.

NORBERT. ¿Y sens dir res
del nom del vostre ofensor?

COMPTE. S' ha glassat entre 'ls sèus llavis.

NORBERT. ¡Oh! Ha volgut deixar agravis
com rastre de foch, senyor.
Fèu sa enveja; vejè gloria
y vejè qu' ell se moria;
vos vejè grans, y ell finia
ja sa desdixada historia,
y ha volgut deixá' un rezel
que amarguès tanta ventura,
y, per umplius d' amargura,
ni li ha dolgut pérdre' 'l cel.

COMPTE. Sí; ¡perque ell s' ha condemnat
si ha dit mentida!... (*Molt pensatiu.*)

NORBERT. ¿Quí ho dubta?
Y fins dihènt vritat.

COMPTE. Me subta,
fins 'sent qui es ell, tal maldat.
¡Mentir, quant ja l' agonia
de la mort la sanch nos gela!...

NORBERT. ¡Mentir! ¿En qué se us revela
que aquest crim possible sia?
(Batémnos fort perque allunyi

de sòn cap aquest rezel).
Aquesta sospita cruel,
que fá que un punyal empunyi
l' home qu' estima l' honor,
¿en qué 's funda? Vostra esposa
casta, honesta y amorosa
viu sols ja del vostre amor.
Vos, de desde sa infantesa
la coneixéu...

COMPTE. (*Concentrantse.*) Veritat.

NORBERT. ¿ En qué may li havéu trovat
ni una sombra de impuresa?
¡ Oh! May, may, per compassió,
en aquest mon olvidéu
que, per' dar forsa á la veu
d' aquesta cruel tradició,
que damunt de vostra casa
desde 'ls temps més remots pèsa,
mormola l' aire que us besa
que fèu un crím vostra espasa.

COMPTE. ¿ Un crím? ¿ No vaig jo trovar
adúltera y seductor
sols, quan aquí vaig entrar?

NORBERT. Sí; y á més vau escoltar
dels llavis d' èll mots d' amor,
y fòu tota la apariencia
la de que 'l crím era cert;
y ab tot, la vostra conciencia,
al pensá' en la tal sentència,
en cau de dubtes se pert.

Ara veyéu que no lligan
tots los extrems d' aquell crím,
teméu fins que falsos sigan,
y 'ls remordiments castigan
ab la foscor d' un abim,
á qui, quan vá castigar,
ab evidencia prou clara
sentència no vá dictar.

COMPTE. ¡ Oh! No; lo que 'm vá passar
llavors, no 'm passarà ara.
La tradició que, espantosa,
pèsa sobre casa mèva
no 'm cegarà perfidiosa.
Jo vetllaré de ma esposa
la amarga tristesa sèva.
Jo mirarè en qué apoyar
pót la sèva predicció
lo vil trovador Oscar,
y, si arrivo á castigar,
no será la tradició
quí en lo crím me fassa créurer,
sino la vista serena

ab que jo 'l crím tinch de véurer,
y, si 'l punyal tinch de tréurer,
créu que 'l treurè ab proba plena.

NORBERT. Així obra qui la justícia
sènt bâtre' en sòn cor.

COMPTE. Y així
qui de 'ser just sènt cobdicia
obrará, sens' la malícia
per ré escoltar qu' hi ha en mí.
Desd' ara ab la tèva ajuda
conto per' vetllar.

NORBERT. Senyor...

COMPTE. Ara la conversa muda.
¿Has vist l' empitrada ruda
de Conrat y 'l sèu valor?

NORBERT. Sè que 's vá bâtre' ab bravesa.

COMPTE. Fèu l' héroe de la batalla,
y tant lográ ab sa ardidesa
que pót contá' una proesa
per' cada anell de sa malla.
¡Oh! Quan jo creuhá' 'l mirava,
sitzagador com lo llamp,
per entre la taifa brava
dels moros vils, qu' èll segava
com las espigas d' un camp;
la sanch que del cor sentia
pujarme al rostre, orgullosa
me deya, quan me enrogia,
que dins del cor d' ell bullia
la mèva sanch valerosa.

¡Oh! ¡Malehida la infausta hora
en que mort vaig dá' á sa mare!

¡Per ella lo mèu cor plora
tení' un fill així á la vora
y no poder dirme pare!

NORBERT. Per có us dich jo que seria
dol menor d' aquí allunyarlo.

COMPTE. Massa al fi ha arriuat lo dia,
avuy se 'n vá... ab ma alegria,
puig sè com deurè' anyorarlo.
¡Si morís!... ¡Oh!...

NORBERT. (¡Dèu ho fès!)

COMPTE. Dígam. ¿Puch véurerl' marxar
potser per no véurerl' mès?

NORBERT. ¿Qué hi voléu fèr? Forsòs es. (*Ab intent.*)

COMPTE. ¡Del cor me 'l sento arrencar!
¡Oh! ¡No sabs cóm me daleixo
per dirli fill! ¡Cóm, trist, callo;
y, al callá' així, cóm batallo
ab un recort que may deixo!

NORBERT. (Massa ho sè).

COMPTE. Dins d' un perill

- mòn dubte 'm tè y me fa dany.
Lo tracto com á un estrany,
y 'l cor me diu qu' es món fill.
- NORBERT. Així ho crech jo.
- COMPTE. Y, ab horror,
al aná á obrirli los brassos,
veig en èll lo fruit dels llassos
qu' estrangularen l' honor.
- NORBERT. Vos es fill; no 's pot dubtar...
- COMPTE. Sí, Norbert, sí; 'l cor m' ho crida:
es ma sanch, li he dat jo vida.
- NORBERT. Pero... deixéulo marxar.
- COMPTE. ¿Aixó tú 'm proposas?...
NORBERT. *(No sabent com dirho.)* Sí.
- COMPTE. Quan sempre fòu tòn consell...
- NORBERT. Que li diguéu fill...
- COMPTE. ¿Y d' ell
vols ara allunyar-me així?
- NORBERT. No 'n volguéu saber la rahò.
- COMPTE. ¿Ni la dirás may?
- NORBERT. Després.
Quan èll no hi sigui
- COMPTE. ¿Y perquè es
tant misteri y previsiò?
- NORBERT. La previsiò sempre es bona.
- COMPTE. Mes ¿per qué es qu' ella reclama
aquesta ausencia?
- NORBERT. *(Rompen per tot.)* Perque ama
vostre fill, aquí, á una dona...
- (Se penedeix de repent y diu en una transició los versos
que segueixen:)*
- COMPTE. ¡ Dona !... Noya mès ben dit,
y... 'l mèu amor paternal...
¡ Ah ! ¿Véus l' enllás desigual?
May si es l' amor ben sentit.
Tambè tú ets noble. Donchs, bè.
Me plau l' amor de na Rosa.
Si en Conrat sa ditxa hi posa,
jo marit d' ella 'l voldrè.
- NORBERT. Mil mercés; pero es honor
que no haig d' admétre'.
- COMPTE. En vritat
que tant dech jo á t' amistad,
qu' encara es poch tant amor.
- NORBERT. No; deixéuho. Hi ha poncella
qu' ha nascut per' no desclóurers';
quan dèixin de véurers' y ourers'
s' olvidarán èll y ella.
Tendre es ella per' aymar.
Fèu que no 'l tinga á la vora.
- COMPTE. ¡ Quín afany de véureri' fora!
- NORBERT. Passant anys, podrá tornar.

¿Pera retenirlo aquí
vos li diréu?...

- COMPTE. ¡ Jo 't sò pare!
NORBERT. — ¡ Y vaig dubtar de ta mare
y la vaig matá! — heu de dí'. (*Marcat.*)
COMPTE. Tèns rahò, Norbert. Per dissort,
dirli aquest secret no puch.
¡ Oh, Dèu!... ¡ Quína espina duch
clavada á n' al mitj del cor!...
NORBERT. He olvidat que, en vostra ausència,
vénia per véurers' aquí
ha impetrat un pelegrí.
COMPTE. Fès que vinga á ma presència.
(*Norbert se 'n vá.*)

ESCENA XII.

COMPTE.

¡ Oh! ¡ Véurer! jo com tothom!
¡ No poderli fill cridar,
y en ell no poder deixar
lo sucesor del mèu nom!
Aquest afany vá obligarme
á segonas nupcias, si...
¡ Mes ¡ ay! qu' encara es aquí
aquell cor que vá estimarme!
En aquella nit fatal
hi haguè un vil y una innocent.
¡ Si ella no fòu delincuenta
vaig èsser jo criminal;
y, si 'l qu' es fill d' ella y mèu
vaig llensá' de mí! . . ¡ Oh! ¡ Es horrible!
¡ Ay! ¡ Quín compte més terrible
ab la justicia de Dèu!

ESCENA XIII.

COMPTE, PELEGRÍ.

- PELEGRÍ. Senyor...
COMPTE. ¿ Quí sòu?
PELEGRÍ. Tant se val
pe 'l que vinch jo... (*'L pelegrí*
COMPTE. que m' esperava).
PELEGRÍ. Sò aquí,
missatjer del bè y del mal.
COMPTE. Si es vostre missatge tal
bè me 'n deuréu dir la rahò.

- PELEGRÍ. No 'm preguntéu vos qui sò,
ni quin interés hi tinch;
jo us diré pera que vinch,
d' 'hònt vinch y 'hònt jo vagi, no.
- COMPTE. Diguéu, donchs.
- PELEGRÍ. Y perdonéu
mòn incognit escusable.
- COMPTE. Si es tal vostra voluntat...
- PELEGRÍ. Ma embaixada es d' un culpable
y bó es cubrir la viltat.
- COMPTE. ¿N' heu fèt potsè' un vot á Roma?
- PELEGRÍ. M' han manat fèr aquest viatge
per mirar si un tigre 's doma,
tal com se fia un missatge
á n' al coll d' una coloma.
- COMPTE. Vostras intencions benehidas
comprenc ja bè, y veig que cal
véurer que van dirigidas..
- PELEGRÍ. Compte infelís, las feridas,
quan se curan, fan mès mal.
- COMPTE. ¿Sabéu vos?...
- PELEGRÍ. La poderosa
angúnia que us atormenta.
Mes llegiu...
- (*Li allarga un pergami que 'l Compte li torna.*)
- COMPTE. ¡Oh! ¡De ma esposa
primera!... ¡Y vos!... ¡Quína afrenta!
- PELEGRÍ. ¡Nova sospita enganyosa!
No aixís jutjéu criminal
á vostra mullè' infelís.
- COMPTE. ¡Mes, est pergami fatal!...
- PELEGRÍ. Llegiu qué escriguè Beatrés
á Guillém de Vilareal.
- (*Torna á pendrer lo pergami y llegeix ab emociò
creixent.*)
- COMPTE. «Vos detesto, y puig m' infama
»lo vostre amor atrevit,
»per apagar tan vil flama
»desdenys altius tè la dama
»y espasa y honra 'l marit.
»Penséu, si oséu insistir,
»que tot li haig de referir
»y que 'ns estimém los dos
»tant... tant... que fins vos puch dir:
»Tant com ja vos odio á vos.»
(¡Dèu del cel! ¡Llavors ma afrenta
sols vá véurer món deliri
en aquella nit sangrenta!)
- PELEGRÍ. (Acabém; á Dèu presenta
ma culpa en bè 'l mèu martiri).
He cumplert... Ara... Adèu siau.
- COMPTE. (¡Ma Beatrés era innocent'!...

- PELEGRÍ. ¡Conrat es món fill!...)
- PELEGRÍ. La pau.
pot ja torná' 'l cor clement
allá 'hònt tot era odi brau.
- COMPTE. ¡Oh! ¡Per favor! Diguéu.
- PELEGRÍ. ¿Jo?
- COMPTE. Una tradició espantosa
vá infiltrar en món cor bo
lo rezel de que ma esposa
mòn nom afrontava.
- PELEGRÍ. Aixó
fòu causa del error vostre.
- COMPTE. Mes ¿cóm consentir podia
que l' orgull de rassa nostre
suspités sola aquest sostre
pecat de barraganía?
- PELEGRÍ. Una nit me 'n vaig anar,
aquest rezel vaig sentir,
endarrera vaig tornar,
y, quan aquí vaig entrar,
vaig sorpéndre' amoròs dir.
- PELEGRÍ. Del seductor. D' ella sols
váu sentir desdenys ó ré.
- COMPTE. Cert; aixó causa mòs dols
y fa eterns mos desconsols.
- PELEGRÍ. May venguè ella vostra fé.
- COMPTE. ¿Com, donchs, l' amant tinguè entrada?
- PELEGRÍ. Li va dá' un patje traïdor,
á preu d' or sentli pagada.
Així es com la desdixada
váu trová' aquí ab l' ofensor.
- COMPTE. Llavors jo, en la fosquetat,
á ma muller vaig ferir...
- PELEGRÍ. Que vá morir al costat
del ofensor, que, amparat
per la foscor, vá fugir.
- COMPTE. ¿Sens' tocarlo món acer?
- PELEGRÍ. Rebentne una punyalada
que de sanch deixá un reguer,
fins ahònt, entrant, li vá ser
la ferida restanyada.
- COMPTE. ¿Com ho sabéu? ¿Quí us vá dir?...
- PELEGRÍ. Just comensa aquí 'l secret
que ans que contar dech morir.
- COMPTE. ¿Y no podrè conseguir
saber, després d' aquell fèt,
ahònt lo vil traïdor vá anar?
- PELEGRÍ. Vá fugir pera salvarse,
y, á Palestina al trovarse,
aquest missatge 'm vá dar.
- COMPTE. ¿Després?
- PELEGRÍ. Després... vá matarse.

- COMPTE. ¿Y lo vil patje deslleal?
PELEGRÍ. Jo vegí, de Dèu venjansa,
després de lluita campal,
sòn cap clavat á una llansa
y 'l cos damunt l' arenal.
Y basta. Y mès no 'm féu dir
qu' he cumplert ja per demès.
No intentéu mès inquirir,
que quant sè us he fèt sentir,
y quant puch... y... potser mès.
COMPTE. La nit prompte s' estendrà;
isarda la selva está,
plena de llops la espessura,
y no es la senda segura.
No marxéu avuy.
PELEGRÍ. Demá. (Se 'n vá.)

ESCENA XIV.

COMPTE, aviat RODOLF.

- COMPTE. ¿Qué es aixó? ¿Somni ó deliri?
¿Jo, jo 'l monstre de furor
vaig ser, y ara es lley que miri
marxá' al fill?... ¿No!... Prou martiri.
¿Patje! (Crida y apareix Rodolf.)
En Conrat.
RODOLF. Vaig, senyor. (Se 'n vá.)

- COMPTE. Ella escribia que tant
nos estimavam los dos
qu' era véurerm' sòn encant,
y jo vaig 'ser qui... ¿Oh! ¿Dèu sant!
¿Es espantòs!... ¿Espantòs!
—No he mancat. ¿T' ho juro aquí!—
me déya ja ensangnantada.
Y jo, cego, no ho creguí,
y aquell crit, qu' ara m' apiada,
avuy m' assessina á mí.
¿Oh! Dèixam, remordiment,
que 'l cor m' inundas de plor.
Dèixam tan sols un moment
y no amarguis lo content
últim d' aquest pobre cor.

ESCENA XV.

COMPTE, CONRAT.

COMPTE. ¡Conrat! (¡Oh! ¡Mal me continch
quan á sos brassos no 'm llenso!)

CONRAT. Senyor; á vostr' ordre vinch.

COMPTE. Sí; es per dirte... (¿Cóm comenso
y cómo lo cop li previnch?)
Vull, avans de ta partida...
dirte... qui 't va dar la vida.

CONRAT. Que la tinch sè contra honor.

COMPTE. ¡Mentida, Conrat, mentida!
Fill ets del mèu pur amor.

CONRAT. ¡La mare!

COMPTE. Ta mare, sí...

(¡ Desdixada!...)

CONRAT. ¿Cóm ha estat
tan implacable hasta aquí
que no ha tingut, per pietat,
ni un sol bes jamay per mí?

COMPTE. ¡Calla, calla, que, insultarla
es sentirte acusador
davant de qui, al recordarla,
coneix qui va assessinarla
y es d' aquest bes robador!

CONRAT. ¡Mare mèua!... ¡Assassinada!
¿Y aqueixa má, que 'l mèu pare
vol allargarme ignorada,
la tinch de besar, tacada
ab sanch de la mèua mare?
¡No! Deixéu que no coneixi
al vil que, sens mirar cómo,
va fer que, orfe, jo 'm daleixi.
Així, al menys, quan lo maleheixi,
no malehirè 'l sèu nom.

COMPTE. ¿Y pietat no tindrás d' ell?

CONRAT. ¡Que insistiu es inhumá!
¡Pietat de qui, ab lo flagell
de ma orfandat, me portá
de ma deshonra 'l sagell?
May. En la desventurada
vida, qu' èll fèu tan terrible,
jo podrè deixá' olvidada
aquella má ab sanch tacada;
pero... ¡besarla!... ¡Impossible!

COMPTE. ¡Oh! ¡Trist pare, sens consol!
¡Cuán tart son error coneix!
Al cor d' un crím porta 'l dol,
y, quan besá' á son fill vol,

- se sent que 'l fill lo maleheix.
CONRAT. ¡Malehirlo! ¡No! ¡No! Ab horror
sento correr per mas venas
tot d' un cop odi y amor,
perque las tinch de sanch plenas
de víctima y matador.
- COMPTE. Aquest, si allunyá, creyentse
que no era pare, al séu fill,
sempre ha viscut condolentse
d' aquest fet, en plor desfentse,
y amparante en tot perill.
Avuy, que no pot dubtar
de que tú li déus ton sèr...
- CONRAT. (¡Oh! ¡Sento en mí batallar
un impuls que 'm porta á odiar
contra un que 'm porta á voler!)
- COMPTE. Avuy, que véu que l' odías,
¡cóm creixerá 'l sèu torment,
veyent que irát l' agravias!
¡Oh, si tú plányert' podías
del séu cruel remordiment!
¡La tèva mateixa mare,
si vejès lo sèu sufrir,
lo perdonaría encara!
- CONRAT. ¡Y 'l perdono jo! M'es pare
y sòn dol no puch sentir.
Pero la sèva esperansa
contra lo mèu cor s' estrella
y ha de morir d' anyoransa,
que, al odiarlo, per venjansa,
no 'm venjo á mí, venjo á n' ella.
Ell ab espasa ó punyal
deguè á la trista ferir,
jo tinch, com arma mortal,
aquest pló' amarch y eternal
que lo cor li ha de podrir.
- COMPTE. Aixúgali, y, en sos brasos
al plorar, sas penas calma.
Mira qu' èll segueix tos passos,
y fòra l' uní' aquets llassos
del sèu martiri la palma.
- CONRAT. ¡Oh! ¡Pare mèu del mèu cor!
¿Vos sabéu qu' ell ho desitja?
- COMPTE. Com la sèva única sórt.
Per có rega ab mars de plor
aquèsta flor de sa ditxa.
- CONRAT. ¿Lo coneixéu?
- COMPTE. ¡Com á mí!
- CONRAT. ¿M' hi podéu dur?
- COMPTE. De seguida.
- CONRAT. ¿Y podré abrassarlo?
- COMPTE. Sí.

CONRAT. ¿Ahònt véurerl' donchs?
COMPTE. ¡Oh! ¡Aquí!
¡Fill! (*Obrintli 'ls brassos ab amor.*)
CONRAT. ¡Cóm! (*Horrorisat no comprenent.*)
COMPTE. ¡Fill méu de ma vida!
CONRAT. ¡Oh! ¡Vos món pare! (¡Oh! ¡Horror
sense nom! ¡Y 'l cel no 'm mata!)
COMPTE. ¡Fill! ¡Refusas món amor!
CONRAT. ¡Sí, qu' arbola amor y honor
lo volcá qu' al cor m' esclata!

ESCENA ÚLTIMA.

Los mateixos, ELIA, NORBERT, ROSA.

NORBERT. ¡Senyor! (*Acudint al Compte.*)
ELIA. ¡Conrat! (*Acudint á Conrat.*)
CONRAT. ¡No, Comptesa!
(*Horror de qu' ella 'l toqui.*)
¡No 'm toquéu! ¡Horror!
ROSA. (*Anantlo á sostenir.*) ¡Conrat!
CONRAT. ¡Oh! ¡Vina, tú ab ta puresa
y sálvans, Rosa!
(*Abrassantse ab ella com pera defensarse del perill que
'l volta.*)
ELIA. (*Gelosa de Rosa.*) (¡Oh sorpresa!)
COMPTE. Justicia de Dèu!
(*Cayent abatut en una cadira.*)
NORBERT. (*Plegant las mans y demanantho al cel.*)
Pietat!
(*Lo Pelegrí apareix á la porta dominant lo quadro.*)

FI DEL ACTE PRIMER.

ACTE SEGON.

La mateixa decoració.

Es de nit. Damunt la taula un candeler ab quatre ciris encesos. La llar flameja enrojint los mobles.

ESCENA PRIMERA.

COMPTE.

(Apareix assentat y com despertant d'un somni terrible.)

¿Ahónt sò?... ¿Potsèr deliro! ..

Llum en la cambra... tenebras

de la nit... ¡Quánt temps passat

sense donarm' comptes certa

dels esgarriats pensaments

ni recullir mas ideas!

¡Conrat ha fugit al dirli!...

¡Oh!... ¿Qué haurá pensat? ¿Qué pensa?

Prou qu' ho sè. Vá deslligarse,

fòu temeraria ma llengua...

Pensa... Veu lo crím horrible;

veu sagnanta la má mèva,

y, al aná' á posarhi 'ls llavis,

s' horroritza y no la besa.

¡Oh! ¡Inútil remordiment!...

Ab món dolor t' alimentas.

O es qu' ets potent y cobart,

ó bè es qu' ets valent y feble.

M' estás rosegant lo cor

com la roja flama trémola

que al buscall que li don' vida

poch á poch lo torna cendra.

ESCENA II.

COMPTE, NORBERT.

COMPTE. Norbert, vina.

NORBERT. ¿Qué vos passa?

COMPTE. Cuita, parla; donat pressa:
potsèr una veu amiga
fantasmas pot desvanéixer
que 'n aquesta cambra 'm voltan
y en mòn pensament s' engendran.

NORBERT. ¡Mòlt teniu lo semblant vostre
trasbalsát!

COMPTE. ¡Poguesses véurer
com tinch trasbalsada l' ànima
al embat de tantas penas!

NORBERT. No vos puch entendre, Compte.
¿Deliréu?

COMPTE. Per dissort mèva,
no deliro. ¿Veus? (*Donant-li 21 pergamí.*)
Llegeix.

NORBERT. Sí; mes...

COMPTE. De Beatris es lletra.

NORBERT. ¿Quí l' ha dut?

COMPTE. L' ha portat l' hoste.

NORBERT. ¿Vos afligeix?

COMPTE. M' atormenta.

NORBERT. ¡Oh! ¡Qué veig! (*Horror de lo que llegeix.*)

COMPTE. ¡Ma desventura,
mòn crím, la innocencia d' ella!

NORBERT. Decrets del cel.

COMPTE. Testimoni

mut, que verament ensenya;
clar lo delicte del viu,
l' honra de la morta, certa.

NORBERT. Per có diu: «No matarás,»
Dèu en sa inmortal dezena.
Los altres cástichs s' aturan,
la Mort no pot torná' enrera,
y sòn las grans injusticias
las que no tenen esmena.

COMPTE. ¡Oh! ¡Y quánt diferent al cor
fá sentir nostra consciencia!
Al punt d' anar á matarla
hauria ma vida entera
donat perque aquella dona
haguès sigut innocenta,
y avuy, que morta la miro,
no tinch al cap altra idea
que la de que aquella culpa

- fòs per ma consciencia certa.
- NORBERT. Mès valdria que resesseu
per la qu' es del cel ja estrella
y que aixís fòs perdonada
la vostra culpa tan negra.
- COMPTE. Perdonada may; ja l' ira
del mèu fill la jutja certa
y ell no 'm maleheix irat...
- NORBERT. ¿No us maleheix?
- COMPTE. Pero 'm condemna.
Y ¡ay de mí! d' ell las paraulas,
com un llum entre tenebras,
váren enlluernarme l' ánima
que, d' horror, va restar cega.
- NORBERT. Tambè á mí aquest mateix llum
que en aquesta nit llumena
dels mèus dubtes, m' horroritza,
perqué la vritat m' ensenya.
- COMPTE. ¿Tú? ¿Qué veus?
- NORBERT. No, nó; res... ara...
- COMPTE. ¿Qué 'm calla la tèva llengua?
- NORBERT. No us callo res.
- COMPTE. Sí; tú tems...
- NORBERT. ¿Qué somniéu que puga tèmer?
- COMPTE. Desconsolarme, afigirme...
¡Ja ho sè jo 'l que 't desalenta!
- NORBERT. ¿Vos, senyor?
- COMPTE. Sí; 'l cor t' agita
pensar que tantas tempestas
pugan esclatá' en un crani
sens fer sas parets esberlas,
ni badarse 'l front, enclusa
del mall del pols que 'l martella.
Primer lo remordiment
esmicolant ma consciencia,
al pensar si vá sè' un crím
lo d' aquella nit horrenda.
Després vèurer qu' en Conrat
com parricida 'm condemna
y 'm refusa un bes de pare
perque hi véu del crím la lepra.
Y, darrerament, l' angoixa
de la tradició funesta
que pesa damunt ma casa
com núvol de una tormenta,
que, al concertarse terrible
ab las paraulas tremendas
d' un trovador en las ánsias
de la mort... ¡Oh! Aquesta, aquesta
es la ferida que sagna
mès fel, brollant de mas venas.
M' ho diu lo cor... ho suspito...

mòn odi en tot ho concerta...

Aquest pelegrí arribat...

lo dol... la tristesa d' ella...

y lo cor, que, de ma rassa

antiga y ampurdanesa,

no pot resistir que l' honra

ultrajada s'puga créurer

sens esclatar com lo cráter

d' un volcá quan lava llença.

¡Oh! Aquesta... aquesta sospita

es la que cal més depressa

comprobar. Tú pensa, indaga

d' hònt la vía bè, segueixla;

cerca comprobants indicis,

y mentres, per l' honra mèva

jo trovo 'l que mèns importa,

tú, com cà que lleal rastreja,

vés de quin brostam vè 'l flaire,

y, mentres jo hi penso, vetlla. *(Se'n vá.)*

NORBERT. ¡Oh! ¡Secret que, perque ets d' honra,

no permets parlá' á la llengua;

jo 't romprè, si ets lo sol medi

dé salvar de tots l' afrenta!

ESCENA III.

NORBERT, ROSA.

ROSA. ¡Avi...

NORBERT. Vès, filla; no 'm tòrbis.

ROSA. ¡Oh! ¡Vos no sabéu ma pena!

En Conrat...

NORBERT. ¿Qué fã?

ROSA. Que mira

com marxar al punt.

NORBERT. ¡Jo ho veja!

ROSA. ¿Qué havéu dit? ¿Vos ho voldriau?

NORBERT. Com la ditxa mèns inmensa.

Si ell se 'n vá, encara esperansa

hi ha d' allunyar la tempesta.

ROSA. ¿Per qué? ¡No vos entench, pare!

NORBERT. Ni may me pugas entendre.

ROSA. ¿Després qu' aquí havéu vist vos

que, davant de la Comptesa

y 'l Compte, fort abrassantme,

m' ha dit que per ma puresa

á mí no mèns me volia?...

NORBERT. Perqué ho he vist, filla mèva,

es perquè sè mèns bè qu' antes

qu' es bo qu' en Conrat partesca.

Després d' allavors, ¿qu' ha fet?

ROSA. En sa cambra ha entrat.
NORBERT. ¿Y en ella?
ROSA. S' ha tancat.
NORBERT. ¿Y res ha dit?
ROSA. Pe 'l finestral de la dreta
ha guaitat y á sòn cavall
ha manat posar la sella.
NORBERT. ¿Per qué?
ROSA. Per que vol partir.
NORBERT. Donchs... creume á mí: que partesca.
ROSA. ¿Y voléu que d' anyoransa
me mori jo per sa ausencia?
NORBERT. Nò; pero... si cal que 't mórís
mórte, filla. Dèu ho ordena. *(Se 'n vá.)*

ESCENA IV.

ROSA.

¡Oh! ¡Qué fosch y ombrívól tot!
¡Dèu mèu, y cuánta tristesa!
¡Jo qu' ab tant dalé esperava
que tornessen de la guerra!
¡Mòn avi está trist y espía,
lo senyor calla y observa,
allí la senyora plora,
á mí la pena 'm rosega,
y en Conrat, que diu que marxa,
s' ha tancat y ni 'ns vol véurer!

ESCENA V.

ROSA, CONRAT.

(Vè parlant apart y abstret sens adonarse de Rosa.)

CONRAT. (Sí; per última vegada.
Parlarli y després partir.)
ROSA. (¡ Es èll!) *(Apart, jòyosa al véurerl'.)*
CONRAT. (¡ Pobre desdixada!
¿ Cóm puch deixarla oblidada
quan oblidarla es morir?)
*(Lluitant per no voler entrar á la cambra de la Comptesa
y notantse que la forsa del amor li empeny.)*
ROSA. (Li parlarè, per si acás
logro que 's quedi.)
CONRAT. (La rahò
me fá partir sens retrás;
pero ¡ay! que ja pas á pas
me porta aquí la passió.)

(*Vá ja á passar lo llindar de la porta, quan Rosa 'l detura.*)

ROSA. Conrat... ¿Es cert que parteixes ?

(*Conrat, al véure's sorprés per Rosa, demostra un esclat d' ira, mès, de cop, pensa que ha de dissimular, y, després d' una transició, diu dolsament:*)

CONRAT. Sí; aquest vespre hauré partit.

ROSA. ¡Avuy! ¿Y cóm no coneixes lo desconsol en que 'ns deixas?

CONRAT. ¡Oh!... ¿Y l'angoixa del mèu pit?

ROSA. Aixís, donchs... ¿Te 'n anirás?

CONRAT. M' es impossible quedarme.

ROSA. Mes, al menys, si avuy te 'n vas, júram qu' aviat tornarás.

CONRAT. No; may mès podrás parlarme.

ROSA. ¿May mès?... ¡Quín may mès has dit!...
¡Ay de mí! (*S' aixuga una llágrima.*)

CONRAT. Ploras... ¿Per qué?

ROSA. ¡Cóm món cor ha resistit aquest «may mès» qu' he sentit!
¿Cóm, si en tòn amor tinch fé?

CONRAT. ¡Rosa... calma 'l tèu plorar!

ROSA. ¿Vols que d' anyorar no 'm mori jo que no 't podrè oblidar?
¡Oh!... (¡'M demana que no plori y 'm diu que se 'n tè d' anar!)

CONRAT. Cálmat. ¿Per qué tant dolor t' ha de causar ma partida?
¿Per qué t' ha de trencá 'l cor?
Mira qu' es, Rosa, aquest plor sanch de l' ánima ferida.
Dèu no vulga que un pesar te prepari un desconsol, peř est món al caminar, com lo mèu pe 'l qui 'l consol ja ni 'm resta de plorar.
Perque aixís no 't passi, pensa que á ningú has de posá' amor, que aquesta máquina inmensa que 's diu mon, de pura pensa don' bè y mal, goig y dolor.
Que igual n' eixirás pagada si tú ets bona, honrada y pura, com si ets perversa y malvada, y en re amor de enamorada pósis, si vols la ventura.
Si afecte sents, no l' animis; ni en res del mon tingas fé; ni á estimar may t' aprocsimis; no estimis, Rosa, no estimis, no estimis ningú ni re.
S' abeurá l' amor de plor

com lliu qu' en l' aiga esclata,
y l' amor dóna la mort,
perque se 'ns arrela al cor
y quan l' hem d' arrencá 'ns mata.
Y l' havém d' arrancar, Rosa,
ó perque 'ns es infidel,
ó per traició alevosa,
ó perque á sòn ser s' oposa
la sort, ó l' infern, ó 'l cel.
Y aixís veurás qu' allá hont tú
posas l' amor, allá, Rosa,
cau lo llamp què, ab afany crú,
porta 'l foch qu' en sòn sí dú
tota ta ditxa conclosa.
Si estimas un pare, un pare
es lo destruhit; si una mare,
la mare es destruida; si
fill ó amant, la sort avara
diu:—Tot quant vols vull per mi —
Y, si las cadenas llimas
d' aquets amors desdixats,
y, per sufrir menys, t' animas
á probar si millò' estimas
á n' als sérs inanimats,
tambè aixó, entre mars de plor,
castiga la ira del cel,
que no vol que 's ficsi al cor
ni una planta, ni una flor,
ni un aucell, ni un cá fidel;
que vá ser per mí estimada
l' alzina d' un alzar, per sa
espléndida enramada,
y jo la he vist' estellada
y ara es nau que solca 'l mar.
Estima de tal manera
que 't servesca de plaher;
no hi ficsis ta ditxa entera,
que, allavors, tot, tot s' altera
pera tòn enemich ser.
No ho olvidis may, y pensa
que res mereix tòn amor;
que aquesta máquina inmensa,
que 's diu mon, de pura pensa
don' bè y mal, goig y dolor.
Pénsahi, y jamay t' animis
á posá' en tòn cor cap fé
ni á estimar may t' aprocsimis;
no estimis, Rosa, no estimis;
no estimis ningú ni re.
ROSA. ¡Oh! Dèu al cel te perdoni
y de tú tinga pietat,
sabent, quan la calma 't doni,

que no hi ha qui com tú enrahoní
si no está desesperat.

Nó, Conrat, nó; 'l cel ampara
tot lo noble y tot lo sant,
y, si 'l pló 'ls tèus ulls no amara,
ell te 'l farà brollá' encara
tos dolors aconsolant.

En lloch d' irritarte, plora.

CONRAT. No puch; hi ha penas que són
d' essència tan destructora,
que, ab són foch, en aquest món
hasta lo plor s' evapora.

ROSA. ¿Y ha de ser inexplicable
són secret?

CONRAT. Es insondable
com lo cel y com la mar;
terrible, y tan implacable
que, matant, ni 'm vol matar.

ROSA. ¡Cóm fereix lo teu accent!
¡Parlas ab una amargura!

CONRAT. Tú no sabs, noya innocent,
lo que devasta un torrent
de infamia y desventura.

Fès tú la comparació
ab tòn dolor infinit.

ROSA. ¡Ah! Sí, Conrat; tens rahò.

CONRAT. Aquest mèu secret malehit
me mata sens compassió.

L' imposan una barreja
de innocencias y malicias,
de fets hont lo crim negreja,
de fets hont lo bè brilleja,
de justicias é injusticias,
que 'm tanca á res poder dir
y 'm lliga á res poder fer
y 'm fá venjansa glatir,
y, quan veig ja l' acer lluhir,
torno á la veina l' acer.

Damunt mèu la tempestat,
horrorosa, negra, inmensa,
á no fer res m' ha lligat,
perqué... ¿quí es qu' en móurers pensa
sens un punt de claretat?

Dins d' esta foscó de llims
¿quí sab si 's vá al mal ó al bè,
si faig justicia ó bè crims,
si vaig al plá ó als abims,
ahònt estimbarme podrè?

¡Oh! Sí, sí; haig de fugir, Rosa;
y, si un jorn veus criminal
á qui abandonarte gosa,
perdònam; la sort m' ho imposa:

- jo no 't volguí fer cap mal.
Jo vey a en tú la esperansa
de la mèva salvaciò,
y 't vaig dí' amors, ab confiansa
de que d' un ángel s' alcansa
fins l' olvit d' una passiò.
Vaig errarme; lo fat, Rosa,
no ho volguè; si criminal
vèus qui abandonarte gosa;
perdonam; la sort m' ho imposa;
jo no 't volguí fer cap mal.
- ROSA. ¿Que 't perdoni? ¿Que pensavas
trov' en mí ta salvaciò
dius, Conrat? Ni sè qu' acabas
de dirme, y que demanavas
he sentit sols tòn perdò.
¡Tòn perdò!... Mira... no sè
quin puga sè' al món lo mal
que m' hagi fet; mès creu bè
que jo á tú 't perdonarè
fins lo posarme un dogal.
- CONRAT. ¿De debó, Rosa? *(Goig inmens.)*
- ROSA. La ofensa
més gran, lo major ultratje
que 't perdono sempre pensa.
- CONRAT. ¡Oh! ¡Gracias, Rosa! Comensa
á lliurars' del vassallatje
que al remordiment pagava
feudo lo mèu negre cor.
- ROSA. ¿Remordiment dius? acaba.
- CONRAT. ¿No m' has dit que 'm perdonava
ta fè lo doll del tèu plor?
- ROSA. Sí.
- CONRAT. Donchs gracias, gracias, Rosa,
per tanta y tanta virtut.
Gracias!
- (Li besa la má entussiasmat al punt que apareix Elia
á la porta y ells no la veuen.)*
- ROSA. ¡Ah! ¡Un bes!... *(Ab goig inmens.)*
- CONRAT. Lo posa
en ta má de nèu y rosa
una eterna gratitut.

ESCENA VI.

Los mateixos, ELIA.

- ELIA. ¡Rosa!...
- CONRAT. *(¡Ah! ¿Ella?)*
- ROSA. *(¡La Comptesa!)*
- CONRAT. *(¡La veus y ja, cor, deliras!)*

- ELIA. ¿Qué 't pasma? ¿Per qué així 'm miras?
¿De qué vè aquesta sorpresa?
- ROSA. Nó; no es sorpresa, es dolor.
- CONRAT. (¡Ay, com mors, ánima mia!)
(*Mirant á Elia mès enamorat que may.*)
- ELIA. (¡Ay, l' áspit de gelosía
com m' está fiblant al cor!)
(*Mirant á Rosa y Conrat ab odi mal reprimit.*)
- ROSA. ¿Sabéu que se 'n vol anar!
- ELIA. ¿Y qué?
- ROSA. ¿Que se 'n vá!
- ELIA. ¿Y res mès?
- ROSA. ¡Oh! ¡Es que no sabéu com es!
¡Se 'n vá per may mès tornar!
- ELIA. ¿Y qué t' ha de fer á tú
qu' en Conrat se 'n vagi ó nó?
- ROSA. ¿D' estimarlo la passió
no sentíu com jo; es segú!
- ELIA. ¡Jo estimarlo!... Clar que nó.
¿Per qué 'l tinch jo d' estimar?
- ROSA. ¿Cóm voléu donchs penetrar
aquest plor que llenso jo?
- ELIA. ¡Cóm vull!... Prou. No plóris. Vès.
- CONRAT. (¡Oh! ¡Elia! ¡Elia! ¡Cóm t' adoro!)
ROSA. ¡Ah!... ¡Us enutjéu perque ploro
y jo no puch ferhi mès!
CONRAT. (Mon amor al cor udola
com l' ona al tornarse escuma.)
ELIA. ¡Vès!
ROSA. ¿Lo mèu plor vos abruma?
ELIA. No ho sè; vès y plora sola. (*S' assenta.*)
ROSA. (¡No ho pot veure'! ¡Oh! ¡Quín dolor
sento aquí desconegut!...
¿Per qué es que may ha volgut
veurer bè aquest mèu amor?)
(*Se 'n vá, mirant rezelosa á Elia.*)

ESCENA VII.

CONRAT, ELIA.

- CONRAT. (¡Ja estém sols! ¿Quín nou torment
ma imprudencia ara provoca?
Per dirli lo que 'l cor sent
ni tè paraulas la bo ca
ni ideas lo pensament.)
ELIA. (No potser; pera matar
aquest amor tant potent,
junts haurian d' acabar
de pensar lo pensament
y lo cor d' esbategar.)
(*Acostantse á pesar d' ells.*)

- CONRAT. ¡Elia!...
- ELIA. ¡Conrat!
- CONRAT. Com sols fora
honrat lo no véurerns mès;
no estranyis, si 'l quí t' adora,
del dolor qu' ara 'l devora
te parla com si un crim fès.
- ELIA. Com tampoch déus tú estranyar
que jo ni gosi á alsá 'l front,
y, quan jo 't goso á parlar,
qu' en mí pot mès, déus pensar,
mòn amor que món afront.
- CONRAT. Ahí' en la balansa mèva
pesava 'l pés de l' amor
més que 'l del bè y l' honra tèva;
avuy, que l' honra 's subleva,
mès pesa 'l pés del honor,
y, ab l' amor al cor tancat,
vinch á dirte que somniava,
Elia mèva, y que jo aviat
partirè, perque, incitat,
no 'm senti 'l qu' ahí 'm tentava.
- ELIA. Y ho vèns á dir justament
quan veig l' impuls del honor
com mimba ràpidament
y aumenta ab forsa potent,
l' altre, hònt mes pesa l' amor.
- CONRAT. ¡Elia!
- ELIA. ¡Basta de patir!
Cèssin sufriments y penas.
Vull viure' per tú ó morir.
- CONRAT. ¿Sabs qu' es, trencar tas cadenas?
- ELIA. Estich resolta á partir.
- CONRAT. ¡Oh! ¡Deliras!...
- ELIA. A obrá' aixís
la gelosía ara 'm dú.
- CONRAT. ¿Y vols fugí' ab mí?
- ELIA. Es precis.
- CONRAT. Tot d' una 'l cel posá en tú
un infern y un paradís.
(¡Oh! ¡Cors nascuts per lluitar!
¡Bè sufríu!)
- ELIA. ¿Y 'l tèu qué vol?
- CONRAT. Sòn amor sacrificar
y fugí'.
- ELIA. ¡Ah! (Ab goig inmens.)
- CONRAT. Mes fugir sol.
- ELIA. ¿Sol, y 'm vols abandonar?
- CONRAT. Mòn cor te deixaré aquí.
- ELIA. Que no 'm vols en los tèus brassos
mès crudelment m' has de dí',
perque d' altre amor los llassos

- ja te m' han robat.
- CONRAT. (*Ab fermesa desesperada.*))Nó!
- ELIA. (*Ab seguretat gelosa.*) ¡Si!
- CONRAT. ¡Tu pensá' en mí tal baixesa!
- ELIA. ¡Besant sa má t' he trovat!...
- CONRAT. ¡Oh! (*Comprenenho tot, desesperat.*)
- ELIA. ¡Ben clar véu la Comptesa
quí ha de ser la baronesa
reyna d' aquest cor ingrát!
- CONRAT. Tens rahò, Elia, no t' no nego;
li he besat là má...
- ELIA. (*Ab rabia.*) ¡Y aquí
váres abrassarla ahí!
- CONRAT. Pe 'l cel dèixam dir, t' ho prego.
Ahí' aquí vaig abrassarla
perque, entre tanta vilesa,
ella es la sola pureza
que hi ha al mon.
- ELIA. (*Ironia.*) Pots alabarla.
¡Y perque ho cregui y potsè
mimvi aixís ma gelosía,
vesme dihent tú nit y dia
las grans prendas qu' ella tè!
- CONRAT. ¡Si las tèn's tu mès grans qu' ella!
- ELIA. ¡Mes no 'n parlas!
- CONRAT. (*Desesperat, al cel.*) (¡Oh! ¡Sort! ¡Sort!!
¿Per qué ho dú tot menys la mort
la mèva malehida estrella?)
¡Elia, mata en tòn dolor
aquest rezel, qu' es venjansa!
- ELIA. ¡Mata tú ans la desconfiansa
tan natural en l' amor!
¿Quí es qu' ama bè y gelosía
no tè fins del aire?
- CONRAT. ¿Y may
passará en tú aquest esglay?
- ELIA. Avuy mateix si ho volia
ton amor. Partím d' aquí;
aném hont no hi siga ella,
y per mès bona y mès bella
creurè que 'm vols sols á mí.
- CONRAT. Aixó... Elia... es imposible.
- ELIA. ¡Massa he comprés ja qu' ho es!
- CONRAT. Per có t' ofereixo mès
sacrifici y mès terrible
expiaciò dels errors
qu' hagi comés en ma vida.
Partiré sol de seguida
á plorar sol mos dolors.
- ELIA. Y á cumplí' aixís la promesa
que li has fet, dihentli:—O de tú.
Rosa mèva, ó de ningú!—

CONRAT. ¡Nó! A fugir per deixá' atesa
una obligació sagrada
de que Dèu deutor m' ha fet.

ELIA. ¡Dígala!

CONRAT. Nó. Es un secret
que, dins de l' urna tancada
del mèu cor, fins á morir,
ab rezel viu dech guardar,
y encara, avans de finir,
á n' al fossar tinch de dir
que deixi ben atapahida
damunt del cadavre mèu
la terra, perque 'l vrí sèu
no puga eixí' á péndrer vida'
en la fosfórica blava
llum que dòna lo fossar,
y així, entre 'ls morts, pregonar
aquest secret qu' aquí 's clava.

ELIA. Si aquí 's clava, 's clava al cor,
y si aquest cor dius qu' es mèu,
tambè es mèu lo secret tèu.
Dígal.

CONRAT. Nó: primer la mort.

ELIA. ¿No ho vols dir?

CONRAT. May. Impossible.

ELIA. Vèsten donchs.

CONRAT. ¡Ah! ¿Hi consents?

ELIA. Sí.

CONRAT. ¿Y 'm guardas?...

ELIA. Inestingible

odi, que, si m' es possible,
venjarè ara en tú y en mí.
Gelosía que, al fiblarme,
me causa tan cru dolor
y tau arriba á cegarme,
que, avuy mateix, per venjarme,
sabrà 'l Compte 'l nostre amor.

CONRAT. ¡Oh! ¿Qué dius?

ELIA. (*Ab fermesa.*) Sa infamia certa
jo li dirè.

CONRAT. ¡Llamps del cel!...

ELIA. ¡Oh! ¡Es contrast qu' al cor desperta;
jo aquí ensagnantada y erta
y tú allí ab ta Rosa fiel.

CONRAT. ¡Oh! ¡Basta donchs de batalla!
¡Ho vols tú ó l' infern! Finím.
Escolta.

ELIA. Digas.

CONRAT. Quan calla
tot al món y la mortalla
de la nit tè per lo crím
ombra prou negra y confosa,

vínaten aquí y concentra
tos pensaments de gelosa,
y la pregaria amorosa
que jo 't faig y al cor no t' entra.
Si no ho comprens... Si tú encara
créus qu' es no mès qu' una escusa
lo que 'l mèu llabi 't declara,
jo vindrà ab l' urna, que, avara,
guarda aquest secret qu' abrusa.
Mes no olvidis qu' un monarca
d' Aragò, cenyint corona,
negantse als prechs d' un patriarca
consagrat, feu obrir l' arca
d' una santa á Barcelona,
y un llamp que 'n sortí de dins
lo deixá al instant cegat!...

(Moment d' Elia.)

Nó, nó; si ja t' ho he jurat;
si vull dirtho, si tinch fins
valor y cor y crueltat
perqué ab mí junts rodoléu
al abím, tots los que, cegos,
y fatalment m' hi empenyéu,
veyent quan vos hi estimbéu
que 'ls vostres desassossegos
sòn los que 'ns hi han despenyat.
¡ Vindrè á dirtho, y tú, després
senyalarás nostre fat;
lo crim nos haurá lligat
per no separarnos mès;
y, si quan ho sápias tot,
vols encara arrostrar l' ira
del cel, no 't dirè ni un mot;
encenegats en lo llot
del nostre amor, que delira,
montarè 'l poltre lleugè,
com tú ab mí lo muntarás,
l' esperè li clavarè
y al espay al l lensarè,
ahònt volador tú 'l veurás,
fins que, estrellats com Satán,
á las penyas del abím,
nostres esprits surarán
damunt la iniquitat gran,
y horrenda del nostre crim! *(Se 'n vá.)*

ESCENA VIII.

ELIA, PELEGRÍ.

- ELIA. ¡ Oh ! ¡ Delira !... Vaig á véurer
qué fá ab lo furor que 'l cega.
- PELEGRÍ. Ohíume un instant, senyora.
- ELIA. (¡ Ah ! ¡ 'L pelegrí !)
- PELEGRÍ. (*Ap. reprimintse.*) (¡ Dèu m' ho ordena !)
- ELIA. (Sereném si pot sè 'l rostre
perqué l' ánima no 'm venga.)
- PELEGRÍ. ¿ Havéu en un pergamí
rebut, fa poch, unas lletras ?
- ELIA. Nó.
- PELEGRÍ. Donchs las rebréu sens dubte.
- ELIA. ¿ Y de qui eran ellas ?
- PELEGRÍ. Mèvas.
Desitjant prompte parlarvos,
frisòs, perqué en lloch vos veyà,
las he donadas á un patje,
dantli d' or una cadena,
perqué, fidel, vos la donga
sens que vostre espós ho entenga.
- ELIA. Prou jutjéu de mà honra errantvos
si enviéu lletras com aquestas.
- PELEGRÍ. Lo pensament deteníu,
que no us ofenen, Comptesa ;
lluny d' aixó, nom y honra us salvan
perque així 'l cel ho decreta.
- ELIA. ¿ Y qui sòu vos qu' en pro nostre
fèreu aytal prometentsa ?
- PELEGRÍ. Una estátua de fret marbre
que tanca lo foch que 'm crema.
Del Pare sant á las plantas
agenollat, la brusenta
sed de venjansa, ab que miro
á un home vil, vaig prometre'
convertí' en pietat y llástima
per mimvar jo l' ira eterna.
He umplert mon cos de silicis,
m' he cubert ab la estamenya
d' aquest miserable hábit,
y, ab tant com la penitencia
ha d' havé' abaixat sens dubte.
lo bull de la sanch que 'm crema,
vinch afanyós á aturarvos
per fè' 'l que 'l mèu vot ordena,
qu' es procurá' á vostra casa
èvitar dolors y penas.
- ELIA. ¿ Qué sabéu de mí que puga
durvos aquí ab tal idea ?

- PELEGRÍ. Una desdixada historia
d' amor clandestí, Comptesa.
- ELIA. ¿ Qu' escolto ? ¿ Y vos podéu dirme ?...
- PELEGRÍ. May ningú nat á la terra
ha lograt, sentint amor,
que 'ls que 'l voltan, clar no 'l vejan.
- ELIA. ¡ Oh !
- PELEGRÍ. Mes no temáu, senyora ;
pot una paraula mèva
tornar gel aquest foch vostre
qu' ara 'l cor d' amor vos crema.
- ELIA. Ja donchs me teníu disposta.
- PELEGRÍ. ¿ A tot ?
- ELIA. A tot.
- PELEGRÍ. Ni us ofenga
ni os esglayi ni us pertorbi
lo que us vaig á dir, Comptesa.
- ELIA. Podéu dir que caurá á trossos
la volta del cel superba,
que 'ls morts ixen de sas tombas,
que los perns del món se trencan,
y veuréu com vos escolto
somrient, ferma y serena.
- PELEGRÍ. Donchs bè .. vostre espòs tè un fill...
- ELIA. Que va morir.
- PELEGRÍ. Nó.
- ELIA. Sa ausencia...
- PELEGRÍ. Vostre espòs va produhirla
dantlo á criar á mans ajenas.
- ELIA. ¿ Després donchs ?
- PELEGRÍ. Va penedirsen.
- ELIA. ¿ Y 'l va dur ?
- PELEGRÍ. A casa sèva.
- ELIA. ¿ Y ara hi es ?
- PELEGRÍ. Sí.
- ELIA. ¿ Y per qué ho calla ?
- PELEGRÍ. Fins avuy, perque era mengua
tenir com fill á qui duya
potser sanch vil en sas venas ;
mes avuy, que ja la morta
se sab cert qu' es innocent...
- ELIA. ¿ Quína morta ?
- PELEGRÍ. Na Beatrís.
- ELIA. ¿ La muller del Compte ?
- PELEGRÍ. Aquesta.
- Avuy que se sab que, pura,
no enllotá may la honra sèva,
lo pare ha dit fill al fill...
- ELIA. ¿ Y 'l fill ?...
- PELEGRÍ. Sos besos li nega,
perque mès que 'l bes de Judas
fóra vil lo sèu.

ELIA. (¡ Oh, Verge!
¿ Qué 'm diu lo cor martellantme ?)
PELEGRÍ. ¿ Me comprenéu ja, Comptesa ?
ELIA. ¿ Aquest fill ?...
PELEGRÍ. Prop vostre 's trova.
ELIA. ¿ Patje acás ?
PELEGRÍ. Trovador era.
ELIA. ¿ No ho es ja ?
PELEGRÍ. L' alsát la gloria.
ELIA. ¿ Quí li ha dada ?
PELEGRÍ. Avuy, la guerra.
ELIA. ¡ Oh ! ¡ Acabéu !.
PELEGRÍ. ¡ Si ho diu vostre ánsia !
ELIA. ¿ Es ? ..
PELEGRÍ. Aquest.
ELIA. ¿ Y s' anomena ?
PELEGRÍ. Conrat.
ELIA. (¡ Conrat ! !... ¡ Dèu me valga !)
PELEGRÍ. (Ara 'l demès fassiu ella.)
ELIA. (Bè deya èll que un llamp seria
lo qu' eixís de l' urna oberta)
PELEGRÍ. Sento passos ; conteniuvos
que vè 'l vostre espos, Comptesa.
(*Ella fá esforços pera serenarse, èll se 'n va á séurer á
la llar.*)

ESCENA IX.

Los mateixos, COMPTE, NORBERT.

NORBERT. ¿ Y us ha dat la carta 'l patje ?
COMPTE. Per servirme lleal ; miréula. (*Li dona.*)
NORBERT. ¿ Y aquí 'l pelegrí demana ?
COMPTE. Demana una cita á Elia.
NORBERT. ¿ Sospitéu ja ?
COMPTE. (*Ap. ab dolor.*) (¡ Estimá un altre
Elia avans de que fòs mèva !)
NORBERT. ¿ Y creyéu vos que ser puga ?...
COMPTE. ¿ Sabs ahònt se trovan ell y ella ?
NORBERT. ¡ Ah ! Miréu. (*Ara s' adonan d' ells.*)
COMPTE. ¡ Oh ! ¡ Junts !...
NORBERT. (¡ Qué temo !)
(*Lo Compte no sab qué fer, al fi per senyas diu á Nor-
bert que vagi á parlar al Pelegrí y èll se dirigeix á
Elia.*)
ELIA. (¡ Oh ! ¡ Sí, sí ; que marxi !)
(*Pensant en Conrat.*)
COMPTE. ¡ Elia !
ELIA. ¡ Ah ! ¿ Vos ?
COMPTE. Jo... ¿ Estéu conmoguda ?
¿ Qué teniu ?

- ELIA. Res ; la sorpresa...
- NORBERT. ¿ Vos plau lo bon pelegrí
l' escalf de la flama ardentia ?
- PELEGRÍ. ¡ Ah ! ¿ Sòu vos ?
- NORBERT. Y 'l senyor Compte.
- PELEGRÍ. Senyor Compte... (*Alsantse y saludant.*)
- COMPTE. ¡ Ah ! ¿ Vos ? Bè feyau:
en las vetlladas d' hivern
es quan la llar es pláscenta.
- PELEGRÍ. Per có es qu' ara, per cedírvosla,
me 'n vaig á la cambra mèva.
- COMPTE. ¿ Per qué ? Per tots es prou ample
l' ascon, y si á vos no us pesa
l' estar ab nosaltres, prèchvos
qu' aquí ab nos passéu la vetlla.
- PELEGRÍ. Si tant insistíu...
- COMPTE. Faréunos
mercés.
- ELIA. (*¿ Ahònt sòu, forsas mèvas ?*)
¡ Ni valor tinch per mirarlo !
- PELEGRÍ. M' assech donchs ab vostra vénia.
(*S' asseuhen tots. Pausa llarga ; l' un vol penetrar l' in-
tent de l' altre. Aparts marcats.*)
- COMPTE. ¿ Vos, veníu ?...
- PELEGRÍ. De Palestina.
- COMPTE. ¿ Cóm segueix allí la guerra ?
- PELEGRÍ. Per tots ab sort inconstanta.
- COMPTE. (¡ Oh ! ¿ Cóm mos dubtes s' engendran !
D' una part aquèsta carta,
d' altra la cruel funesta
tradicìo de ma familia
que á sospitar sempre 'm llensa...)
- ELIA. (¡ Amor criminal, incest !...)
- PELEGRÍ. (Sorrall es la mèva senda ;
volent esborrar petjadas
mès ma planta las aumenta.)
- NORBERT. (Remóu cada hu en son crani
lo fondo de sa conciencia,
y tals tempestats congrian
que 'ns esglayaría 'l véurerlas.)
- COMPTE. Notéu, Norbert, de la crónica
de mos passats.
- NORBERT. (*La treu de l' arca.*) Vaig á haverla.
- COMPTE. (Podrè aixís, mentres la diga,
observar com èll s' hi afecta.)
(*Norbert obrint lo llibre y disposantse á escriurer des-
près d' haver sucut la ploma.*)
- NORBERT. Ja espero 'l vostre dictat.
- COMPTE. Massa hi ha ja fets de guerra ;
y, si del honor lo llibre
aquest llibre s' anomena,
just es que primè 'ls fets d' honra

- en sas fullas un lloch prengan.
- NORBERT. No heu de fer sino vos dirme
qué voléu que s' hi llegesca.
- COMPTE. De la estinciò de ma rassa
la pavorosa llegenda.
Ohiula vos, lo bon hoste.
- PELEGRÍ. (Potsè' un auguri revela).
- COMPTE. —La nit es negra y pahorosa,
lo mestral reblinca 'ls pins;
la pluja, ab furia espantosa
baixant per tot escumosa,
fá devassalls bosch endins.
Muntant un negre corcer
atravessa lo pinar
En Artur, qu' es lo primer
ascendent é inclit guerrer
dels comptes d' aquesta llar.
De prompte 'l pas li detura
ab mortalla embolcallat
un sèr qu' umpla de pavura
y destaca sa figura
per un llamp iluminat.
Es un mal pensament sèu
qu' ha prés forma al cor del bosch
y —¡Ay! li diu, ab dolor grèu,
¡Ay, Artur, que l' honor tèu
mor en ton estatje fòsch!—
Y no bè aquesta véu dura
sentí 'l brau guerrer, quan gira
de cop sa cabalcadura,
y volá 'l camí procura
del castell que al lluny s' ovira.
Los pins á sòn pas cedeixen;
salta gorchs, salva torrents,
y, guiantlo 'ls llamps que lluheixen,
com vol de corps lo segueixen
los sèus negres pensaments.
Y aquell, al davant de tots,
ab un dalé qu' esparvera,
trinxant brostám, trencant brots,
aletejant y fent bots
guíal udolant com fera.
A la fi 'l guerrer arriba
al péu del Castell feudal;
ningú la entrada li priva,
y lo llamp, ab sa llum viva
mostrantli 'l vell finestra
bisantí, ahònt una escala
de corda ha penjat má vil,
li arrenca un udol, que ecsala
tot lo foch de que ha fet gala
l' infern en sòn antro ombril.

¡Oh! ¡Aquell moment! ¡Quín moment!
Ab los cabells erissats
lo guerrer, semblava, ruhent,
que sentís dins sí 'l torrent
de totas las tempestats,
y, mentre 'l llamp rodolava
retronant montanya avall,
la escala 'l guerrer pujava,
y, com áliga, volava
amunt batent son plomall.
Son patje res mès vegè;
prompte la negra figura
saltant desaparequè,
y tot la negror prengué
del fons d' una sepultura;
quan de cop se sentí un ¡ay!
després un altre ¡ay! d' horror,
crits de pavoròs esglay,
y, á la fi, ab mortal desmay,
dir:—Ja estás venjat, honor!—
Y de cop, á la barana
del bisantí finestral,
què tè 'l barranch per fossana,
sorti' una figura humana
y cridá' ab véu sepulcral:
—Han mort èll y ella; no sè
sí 'l nin que deixo al bressol
la sanch de ma rassa tè,
y no mès ja dir podrè,
dels vinents per desconsol,
qu' ells, tots, sempre sospitosos,
de sas mullers duptarán,
que las matarán gelosos
y que així sempre, rabiosos,
ma rassa al fi estingirán.—
Diguè, y tot d' una al torrent
se llensáren á l' abim,
mentres udolava 'l vent,
èll y 'l negre pensament
que 'l va acompañá' á fè 'l crim.

.....
Veus aquí la tradició
que diu clar que de ma rassa
tè d' arriuar la estinciò.

PELEGRÍ. Mes també diu clar que no
una tradició, que passa
á dar d' honra explicaciò.
Que jo d' un' altra balada
tambè sè una historia igual,
en que 'l Compte, criminal,
vegè, ans de morir, la errada
de sa sospita mortal.

- COMPTE. ¿ Vol dir aixó ?
PELEGRÍ. Que la Comptesa
no habia amat may al traidor,
qu' ella per èll fòu sorpresa,
y qu' era àngel de puresa
la morta per deshonor.
Veyéus aquí la balada
que á la historia altre fi dòna
y afageix que no es finada
la rassa, mentres honrada
puga ostentiar sa corona.
- COMPTE. ¿ Mes si la mullè' es impura ?
PELEGRÍ. Si ella es impura, 'l castell
de tots serà sepultura.
Aixó la tradició augura
vinguda de vell á vell.
- ELIA. ¡ Oh ! ; Basta, Compte ; no puch
mès resistir !
- COMPTE. ¿ Qué us aqueixa ?
ELIA. (¡ Si ella es impura, 'l castell
de tots sepultura !...)
- NORBERT. (¡ Crema
lo sèu front !)
- ELIA. (*Abstreta.*) (No hi fá res ; síau !)
- COMPTE. ¡ Oh, Dèu ! ¿ Qué teniu, comptesa ?
May vos he vist tan conmosa.
- ELIA. ¡ Estas paraulas horrendas !...
- COMPTE. ¿ Vos han conimós ? Donch que sía
termenada ja la vetlla.
- NORBERT. (Vigilém ; segueix lo Compte
sospitant de la Comptesa.)
- PELEGRÍ. (Rezela ó sab lo que passa.)
- COMPTE. Anéu á reposar, Elia,
ja qu' heu resat, y aixís puga,
cada hu en sa cambra, dar treva,
puig que la nit es entrada,
á la fatiga y á las penas.
- ELIA. (¡ Oh ! Que 'l cel consell me donga
en ocasiò tan extrema !)
- (*Lo Compte la ha acompanyada fins á la porta de sa
cambra, y ella, després d' haver dit son apart, se 'n vá.*)
- NORBERT. (Jo vetllarè al entorn tèu
com cá que al sanglá volteja.) (*Se 'n vá.*)
- PELEGRÍ. (Se van condensant los núvols
y s' atansa la tempesta...
Jo deturarè lo cop
avans que lo cop feresca.) (*Se 'n vá.*)
- COMPTE. ¿ M' enganyo encar ? ; Quànts dolors
sento que junts me voltejan !
Al punt que 'l fill m' abandona,
ma muller en trahirme pensa !...
No ho sè cert ; un' altra volta

tan cert com aquesta ho creya
y 'm vaig errá, y fòu un crím
lo preu de la errada horrenda.
Espera, donchs, honra encara
per venjart' si 't creus ofesa,
que, escarmentat, sols bastarli
podrá á mòn cor la evidència.
¡La evidència!... ¿Y puch encara
trovarla en lo mon més certa?
L' avís mortal de n' Oscar
quan ja aprop la tomba 's veyá;
l' estat convuls de ma esposa
que no 'l tè may l' innocència.
Aquestas lletras donadas
á un patje mèu ab reserva
que diuhen:— Déume una cita
ahònt lo vostre espós no 'ns veja.
L' afany febrós d' aquest home
misteriós, que 's desalera
per ferme entèndrer que injustas
son las sospitas que encenen
en lo cor lo foch de l' ira
ab que l' home honrat se venja.
Tot, tot s' ajunta per dirme
y provarme ab prova plena
que aquest home, envolt en l' ombra,
es, ó ha sigut l' amant d' ella,
que vè aquí avuy per salvarla
de la mèva ira tremenda.
Y ab tot ¿qué hi há, que mòn dubte
encara en mòn cor alena?
¿Qu' es aquesta espessa boira
que los mèus ulls no penetran?
¡Oh! ¡Cel, cel... esquina 'ls núvols
portadors de la tormenta,
qu' ara tapan tòs estels
com alas de corp inmensas!...

(Surt la Lluna.)

¡Ah! Així, així com dissipas
d' aquesta nit las tenebras
dom á mí un raig de llum pura
que 'm fassi ab claritat véure'
los secrets del crím que intento
penetrar ab sed brusenta.
Dómel, cel, ni que, venintme
entre udòls de lo tempesta,
sia 'l llum del llamp blavench
qui 'm cremi dels ulls la vena.

(Se 'n vá. Surt un patje y se 'n porta 'l candelabro.
Queda fosca la escena.)

ESCENA X.

ROSA.

¿ Qué tinch? ¡ ay de mí! ¿ qué 'm passa
que sento estranya congoixa?
Ans de marxar á la guerra
en Conrat, era aquest' hora
la de mos goigs y alegrías
com las estrellas lluhidoras,
y, en aquest punt sons d' un' arpa
tan brunzidora com dòlsa,
acompanyavan un cant
qu' umplia món cor de gloria.

(Sona un arpa al péu de la torre.)

Mes ¿ qué sento? ¿ No es aquesta
l' arpa qu' he dit brunzidora?
¿ No es aquest lo cant d' amor
qu' ell accompanyá ab sas notas?
¡ Oh! ¡ Sí qu' ho es! Mes ¿ cóm dubta
en Conrat en dir las dòlsas
esparsas qu' enamoravan
á la qu' èll feya ditxosa?
¿ Será que potsè' ara 'm crida
ahònt es èll, per dar-me nóvas
que, en aquesta cambra ditas,
potser imprudentas fóran?
Vaig á véureuho; ja la lluna
per sort plateja la sorra.

(Se 'n vá per la galería del fondo.)

ESCENA IX.

ELIA.

*(Vè cautelosament, y, després d' haver vist que está
sola, diu:)*

¡ Pobre Conrat!... Ell tenia
bè massa rahò quan guardar
aquest sèu secret volia!...
¡ Y jo. cruel, que 'l ofenia
atreuintme á sospitar
que á un' altra dona estimava!
Tè rahò, sí; del pit lo cor
ab crueltat y forsa brava
m' haig d' arrencá', ans que sè esclava
d' aquest incestuòs amor.
¡ Oh! Llar noble de la casa
dels de Rocacorva, ajunta

de flama y caliu y brasa
lo foch, que mès d' una espasa
ha estionat en tú ab sa punta,
y crema d' aquest amor
criminal, recorts y prendas
qu' aquí 't duch erta d' horror;
crèmau, foch devorador,
ab flamaradas horrendas.

(La flama augmenta súbitament.)

¡ Oh ! Bè espateguéu rabiosos,
tronchs dels boscos centenaris
que 'l castell voltéu ombrosos.
Veus aquí ja 'ls afrentosos
recorts de tots mos desvaris.

(Trau de sa escarcela un plech de cartas y flors secas, y, combinantho ab lo que indican los versos y lluitant ans de llansarho á las flamas, indicará Elia la racansa ab que fá 'l sacrifici de sos recorts amorosos.)

Mots d' amor qu' han de ser cendra,
flors secas qu' han de ser fum,
senyals que podiau vendre'
l' honra d' un nom, ja hi pot pendre',
per sè' ara un esclat de llum
y espiral de fum després,
la vostra flama potentia,
que la destructora es
d' aquest horrible procès,
mès ferma quant mès ardenta.
¡ Ah ! ¡ Ah ! ¡ Ah ! ¡ Ja es flam y espurnas
y bolvas cendrosas tot !...
Ja guardat en las cofurnas
de la nit, que tè per urnas
las inmensitats, ni un mot,
ni un rastre, ni una senyal
restará del boig desvari
d' aquest nostre amor fatal,
que, per son fat criminal,
matá' en tot es necessari
fins matantme jo si cal.

ESCENA XII.

ELIA, CONRAT.

CONRAT. ¡ Elia !

ELIA. ¿ Tú, Conrat ? Sí... Vès.

Tenias rahò... Fuig... Sí.
Fuig y dèixam sola aquí,
y no tòrnis, y may mès
tòrnis á pensar en mí.

CONRAT. ¿ Es dir donchs que ?...

- ELIA. Sí; ho sè tot.
- CONRAT. ¿Y t' ho ha dit?...
- ELIA. Aquest enviat
de Terra Santa, que 'l llòt
remóu aquí d' un passat
que no té d' honra ni un bròt.
- CONRAT. ¡Oh! La tèva desventura
es donchs ja certa; Elia, vina.
Aquí es ja ta mort segura
y es la de ta sepultura
l' ample arcada bizantina.
- (*Se sent l' arpa.*)
- Mira... ¿Sents?... ¡Ni l' aire alena!
¿Sents l' arpa? ¿No sents com torva
la quietud de la serena
nit, que de misteri omplena
tot l' entorn de Rocacorva?
Donchs aquesta arpa ara imita
la mèva esparsa amorosa,
perque 'l temor tant m' ecsita,
qu' he tingut pòr que la cita
se poguès fer sospitosa.
- ELIA. Nó, Conrat, nó; no ha de dirse
que 'l nostre cor pot rendirse
á un crim tant grós; no ho volguém.
- CONRAT. ¿Mes qué fem si descuberta
es nostra culpa?
- ELIA. Es duptòs.
- CONRAT. Tú, en tant, vèsten.
- CONRAT. Nó. En la incerta
angoixa qu' en mí desperta
lo mèu afany rezelòs,
sempre 't veuria finada
pe 'l punyal ó pe 'ls martiris,
damunt d' un túmbol posada
estesa, y amortallada
entremitj de quatre ciris.
Ara, si ma véu te crida
es sols per salvá' un horror.
Ara ja no 'm dú l' amor;
ara 'm dú 'l salvar ta vida.
- ELIA. ¡Oh! ¡Conrat!... ¿Qué hi ha en ta véu
que m' empeny sempre á n' al crim
que á sòn pas s' escampa arréu?
- CONRAT. Ho fá l' abím que 'ns atréu
ab sa gola.
- ELIA. (*Després de lluitar.*) Cert. Surtím.

ESCENA XIII.

ELIA, CONRAT, ROSA, que apareix á la galeria sens ésser vista d' ells.

CON. ¡Ah! *(Pe 'l goig de que Elia haja accedit.)*

RO. *(¡La Comptesa y èll!)*

CON. Llavors las sombras aprofitém al punt. *(Ell la arrastra, ella vacila.)*

EL. Si; que ja l' alba

puga trovarnos lluny, ben lluny...

RO. *(Ab marcada estranyesa.)* ¡Qué diuhen!
(Y, sens mourers de la galeria, segueix escoltant ab atenció mès viva.)

EL. Mès gran que 'l mèu amor será ma infamia.

CON. Es l' únich medi per salvar ta vida

EL. ¡Qué 'm fá la vida si l' honor me falta!

CON. Frisòsos dos corcers ja á baix renillan.

RO. *(¡S' estiman y se 'n van! ¡Ah!)*

(Crit d' esglay terrible; cau estesa damunt la galeria, ahònt, al sentir-la y girarse, la veuhen Elia y Conrat, iluminada per la lluna.)

CON. ¡Dèu nos valga!

EL. ¿No sents un crit?

CON. ¡Allí! *(Senyalant á Rosa.)*

EL. ¡Oh! ¡'Ns ha sentit ella!

CON. ¡S' obra l' infern davant las nostras plantas!

ESCENA XIV.

Los mateixos, COMPTE, NORBET, Patjes.

(Lo primer per la porta de la cambra seguit de patjes ab atxas encesas. Lo segon, per la galeria, al mateix temps que se sent dins gran confusió de crits y tochs de corn, com figurant que tot lo castell s' ha previngut á una senya convinguda. Se véu resplandor d' atxas de vent. Lo Compte no baixa fins que Conrat s' hagi amagat.)

COM. ¡Aquí he sentit la véu del qui 'm deshonra!

EL. ¡Lo Compte! *(Espantada abrassantse ab Conrat.)*

CON. *(Ap. ab rabia.)* ¡Per hònt vulla se 'ns assalta!

COM. *(Desde la porta al véurer abrassats Elia y Con.)*

¡Dos sombras juntas! ¡La comptesa! ¡Un home!...

¡Lo Pelegrí!...

NOR. *(Que al apareixer en la galeria topa ab Rosa.)*

¡Ma filla desmayada!

(Conrat, portant de la mà á Elia, vá tentant á las foscas per hònt podrá fugir, fins que, al topar ab la porta de la torre diu:)

CON. (A aquesta torre. Prompte.)

(*Se'n porta á Elia arrastrant, la fa entrar ab ell per la porta de la torre, y tanca per dins.*)

COM. (Arrivant á la porta al tancar-se.)

¡Y vull mès proba
quan la sèva fugida me'ls delata! (*Copeja la porta*)

ESCENA ÚLTIMA.

ROSA, NORBET, COMPTE, patjes, y, al fi PELEGRÍ, per l'ordre que indiquin los versos.

NOR. (*Agenollat y haventse posat lo cap de Rosa damunt sa falda.*)

¡Torna en tú, Rosa, filla!

RO. (*Tornant en sí.*)

¡Ay!

NOR.

¡Ja 's retorna!

COM. ¡Mos propis ulls han contemplat ma infamia!

¿Qué teníu, mans, que, á l'honra indiferentas,
no us havéu ja aixecat pera venjarla?

(*Vá al fons, y arrenca una destral de la panóplia.*)

NOR. ¡Qué intentéu fer!

RO.

¡Perdò!

COM.

¡Caurá la porta

al cop de la destral, y, ja estellada,
me 'ls donará eixa torre sens sortida!

NOR. ¡No hi ha sortida!

RO.

¡Es cert!

COM.

¡Tinch ma venjansa!

NOR. ¡Mes ja sabéu qui'èll es!

COM.

¡Ni vull saberho!

(*Se li interposa Rodolf lo patje.*)

ROD. ¡Deteniuvos!

COM.

¡Ni un punt!

RO.

¡Pietat!

COM. (*Lluitant ab Rodolf ab ràbia.*) ¡Apártat!

(*Lo Pelegrí ha aparegut, encaputxat com sempre, y va mirant com guanya pas per presentarse á l'hora.*)

¡Enrera tots, enrera, ó com á cómplices
cauréu també á mos peus á destralladas!

PEL. (*Ab véu tremenda y signant la porta.*)

¡Clava, donchs, tòn acer á qui 't deshonra!

¡Mata, infelis! (¡Tòn fill es qui t' ultratja!)

(*Lo Compte al véurer al Pelegrí queda suspens; mes al convencers de la realitat de lo que li diu, perque veu que, parlantli ell á fora, per forza te de ser veritat qu' es sòn fill qui es dins de la torre ab Elia, fa un crit d' horror, y, deixant caurer la destral, cau rodd.*)

ACTE TERCER.

La mateixa decoració.

ESCENA PRIMERA.

NORBERT, PELEGRÍ.

NORBERT. ¿Anéu á marxar?

PELEGRÍ. No encara ;
me n' aniria en malhora.

NORBERT. ¿Lo que passa?...

PELEGRÍ. O que podria
passar.

NORBERT. Entench.

PELEGRÍ. Ma veu prompte
deturá 'l perill; mes sento
que la tempestat udola
y que pot...

NORBERT. ¿Cóm allunyarla?

PELEGRÍ. Tinch un fi.

NORBERT. ¿Y es bo?

PELEGRÍ. Tal volta.

¿La Comptesa?

NORBERT. Está en sa cambra.

PELEGRÍ. ¿Conrat?

NORBERT. No ho sè.

PELEGRÍ. Precís fòra
saberho.

NORBERT. Després d' aquellas
terribles paraulas vostras...

PELEGRÍ. Per impedí' una desgracia
necessarias.

NORBERT. ¡ Ma sanch tota,
no mès de pensarhi, 's gela!

PELEGRÍ. Estava la sala fosca,
no tè la torre sortida...

NORBERT. ¿Tambè ho sabéu?

PELEGRÍ. Sí; las sombras,
de la ira d' un parricida
oferintse encubridoras,
al crím, sens lo mèu aussili,
haurian ajudat solas.

NORBERT. Rahò teníu.

PELEGRÍ. ¿Y qué pensa
lo Compte desde llavoras?

NORBERT. Després de dir que 'l deixessem,
com sabéu, la nit febrosa
ha passat entre deliris
en sa cambra; jo, á la porta,
temeròs de una desgracia,
escoltava; de sa boca
tan prompte sospirs sortian
com paraulas mitj confosas;
tan prompte crits y amenassas,
que, irat, llansava ab veu ronca,
com paraulas qu' enclhian
recorts d' una horrible historia.

PELEGRÍ. La historia d' aquesta taca
que dels rejols no s' esborra;
d' un cor imprudent, delicte;
culpa d' una má gelosa.

NORBERT. ¿Cor imprudent? No. Diguéune
fet d' un vil, que ab má traidora,
vinguè aquí á dur sanch y llágrimas
ab sa baba verinosa.

PELEGRÍ. ¡Dur judiquéu!

NORBERT. Es justicia.

PELEGRÍ. Com de jutge en causa propia.
A obrar, donchs; ara la febre
ha mimbat del lleò la forsa,
y, avans que 'l vigor recobri,
nos donará temps de sobras.

NORBERT. ¿Qué he de fer?

PELEGRÍ. Que á punt estigan
prompte un cavall y una escolta
á la porta de la escala
secreta que desemboca
á la poterna.

NORBERT. ¿Y sabiau
la escala?

PELEGRÍ. Sí.

NORBERT. (Res ignora.)

¿Y després?

PELEGRÍ. A la Comptesa
sálvin d' un convent las portas;
Conrat que al instant se 'n vagi

á sòn castell, y no us dolga
que 'l temps sobre tot estenga
sòn vel d' oblit y de sombras.

NORBERT. Veritat es.

PELEGRÍ. Per có miro
si á sòn fi món desitj toca,
y, si ja no hi ha esperansa,
si 'l nostre intent se 'ns destorva...

NORBERT. Será de dol y d' estrago
una nova horrenda historia.

PELEGRÍ. ¡Qué sab! Vetllém. Dèu ajuda.

NORBERT. Vetllarè.

PELEGRÍ. ¡Dèu no abandona! (Se 'n vá.)

ESCENA II.

NORBERT.

Vetllarè, sí; mes, al ferho,
tambè á tú 't tinch de vetllar.
Jo necessito aclarar
quí ets tú, y lo que n' espero.
Tú sabs tot lo qu' aquí passa;
sabs aquella horrenda historia,
me fas del passat memoria,
y 'm temo ja que sabs massa.
¡Fins sabs la escala secreta
que fins al fosso devalla
atravessant la muralla!...
¿Per qué tant saber m' inquieta?
¡Oh! Jo ho sabrè, jo ho sabrè,
per mès que vulga amagarho,
y, si puch averiguarho,
quí es ell al Compte dirè.
Mentrestant, á la Comptesa
salvar es lo mès urgent;
cavall y escolta al moment
vaig á prevení' ab llestesa.
Aixís tot... pero... ¿deixarla?
¿Y si 'l Compte la trovès
á solas y la matès?
¿Cóm puch ara abandonarla?
¿Y si 'l pare trova al fill?...
Braman tantas tempestats
que veig sanch per tots costats
y á cada pas un perill.
La tormenta poderosa
guarda tants llamps que perilla
tot... ¿Cóm ho farè?... ¡Ah!... ma filla.
La envia 'l cel. Vina, Rosa.

ESCENA III.

NORBERT, ROSA.

- ROSA. ¿Sòu vos, avi?
NORBERT. Sí; jo sò...
ROSA. ¿Qué hi ha, donchs?
NORBERT. Filla, no ho sè.
Lo que sols puch dirte bè
es que ja de tot tinch pò'.
ROSA. ¿Qué passa, l'avi, qu'així
umpliú mòn cor d'amargura?
NORBERT. Es l'alé de mort que sura
en l'aire que sents aquí.
¡Vetlla, donchs!
ROSA. Si puch vetllar,
que vetllant he vist lo dia
quan, vermell, mos ulls feria
mès vermells de tant plorar!
Treya mòn jardí brotada
tota de flors, y ¿qué 'n resta?
Miréuvos com la tempesta
ha vingut y l'ha arrasada.
NORBERT. ¿No vols, donchs, estroncá' aquí
la sanch qu'avuy brollará?
ROSA. ¿La sanch, dihéu? ¿De qui será?
¿D'en Conrat? Vetllarè, sí.
NORBERT. Perilla ab ell la Comptesa.
ROSA. ¡Ah!... ¿La Comptesa?...
(*Ab odi mal reprimít.*)
NORBERT. (*Rosa mira al entorn.*) ¿Qué veig?
¡Aquest mirá'!... ¡Aquest panteig!...
ROSA. Pare... jo...
NORBERT. Sí; ab greu sorpresa
llegeixo clá' en lo tèu front
un pensament criminal
fill d'una passió fatal
que t'enrogeix y 't confon.
¡Impuls del mal! La passió
sempre al despertarse 't crida.
Mata aquest rencor y oblida.
¿Qué 't fa la Comptesa?
ROSA. ¡Oh!
¿Qué 'm fa, dihéu? ¡Sempre èll estava
sos ulls en los mèus clavant;
per mí suspirava amant,
per mí sas trovas cantava!
¡Jo gosava ab lo que 'm deya,
á sòn somrís responia,
y sas trovas aprenia

perque jo tot mèu ho creya,
y ara, quan jo mès ditxosa
creya tení' aquest tresor,
me l' arrenca ella del cor
no mès perque es mès hermosa!
¡M' ho roba tot y era mèu!

NORBERT. ¡Gelosía, filla!

ROSA.

¡Ignoro

quín mal es aquest que ploro,
quín nom tè, ni quín brí 'l sèu!
Sè sols qu' estich angojosa,
que l' amargura 'm rodeja;
si es enveja, tinch enveja;
si celos, estich gelosa.
Jo no sè cóm se dirán
los dolors que m' atormentan,
jo sols sè qu' aquí fermentan (Al cor.)
y veig que matantme están.

NORBERT.

¡Oh, ja ódias! Noya ahir
erats ángel de candor,
perque fel á dins del cor
lo colom no pot tenir:
dona, avuy, que la passió
dels celos t' ha posat folla,
l' afany del mal en tú brolla
ab tal forsa que 'm fa pó.

ROSA.

¡Oh! No; que 'l mal me l' han fet
y 'l fel ells me l' han donat.

NORBERT.

Mes tòn cor, desesperat,
esperit d' odi n' ha tret.
¿Callas y ta cara, encesa
de vergonya, alsar no gosas?
¿Mal per mal torná 't proposas?
¿De la mort de la Comptesa
vols tú ser la causa?

ROSA.

(*Horrorisada.*) ¡Oh! ¡Nó!

NORBERT.

¿Vols que 'l Compte l' amenassi?...

ROSA.

¡Nó!

NORBERT.

¿Qu' aquí són cor traspassi?

ROSA.

¡Oh! Nó. Calléu. ¡Me féu pò!

NORBERT.

Donchs, aixó es lo que farás
si tú gelosa segueixes,
mentres que, si 't reprimeixes,
tú, potser, la salvarás.

ROSA.

Donchs jo us jur qu' aquí enroscada
quedarà aquesta serp mèva
y que no mès la sanch sèva
xuclará, si sanch li agrada.

NORBERT.

Just. Y així èll veurá qu' ets bona
y tindrà 'l remordiment
d' haverte enganyat vilment
per l' amor d' aquesta dona.

- ROSA. Just. Y així en ma negra estrella,
me farà 'l consol ditxosa
de que, si ella es més hermosa,
jo serè més bona qu' ella.
- NORBERT. ¿Vetllarás?
- ROSA. ¡Oh! ¡Boja estava!...
- NORBERT. ¿La defensarás vetllant?
- ROSA. ¡Oh! Sí. Sí.
- NORBERT. ¿Y aquí al instant,
si un perill amenassava,
me cridarás?
- ROSA. Y la vida
donarè ab gust si es precis.
- NORBERT. Donchs ja me 'n vaig, sent aixís,
á preparar sa fugida.
- ROSA. ¡Ah! ¡Se 'n vá! ¡Se 'n vá! (*Goig gran.*)
- NORBERT. Se 'n vá.
- ROSA. ¿Y no torna?
- NORBERT. No; may més.
- ROSA. ¿Y en Conrat?... ¡Si èll se quedès!...
- NORBERT. Lo Compte vè; calla ja.
Míral bè, observal, repara
quant fassi, vetlla constant
y no 'l perdís ni un instant
de vista.
- ROSA. Conteuhi, pare.
- NORBERT. Si la Comptesa vinguès
aquí, surt, y ab ella, espera
qu' èll se 'n vagi, y, d' èll darrera
vès si al quarto d' ella entrès.
May quedi sol ab sa esposa
si tú vols salvar sa vida.
- ROSA. ¿Si 'm treuhen?...
- NORBERT. Al moment crida
y acudirè. Vèlla, Rosa.
(*Se 'n van los dos.*)

ESCENA IV.

Lo COMPTE.

Ho dech haver somniat. Sí... sí... sens dubte.
No pot ser veritat. May. Delirava.
Febres, insòmnis; ¡de la nit quimeras,
sombres alsant, han fabricat fantasmas!...
Jo vinch aquí ¡oh murs! á preguntarvos
la veritat fatal patenta y clara...
Mes no... no la diguéu; frets testimonis
de tan horrible crim, si la contavau,
d' arrel arrencaria vostras pedras
per entre un munt de ruinas, ofegarla.

- ELIA. Per çò que sè que ho dubtéu,
vinch aquí perque 'm matèu.
- COMPTE. Criminal llavors jo fòra. *(Irónich.)*
Quí condemna á la innocencia
es, mès que jutje, assessí.
- ELIA. Per çó será justa ab mí
la vostra fera sentència.
- COMPTE. ¿No sòu innocenta?
- ELIA. Nò.
- COMPTE. ¿Y m' heu dit que sòu honrada?
- ELIA. Sí; perque 's pot ser culpada
y sè' honrada com sò jo.
- COMPTE. Culpada... ¿de qué?
- ELIA. D' havervos
infamement enganyat;
de no haver dit la vritat
quan per espòs vaig volervos.
Ni ans de véureus jo sabia
que d' en Conrat fòssiu pare,
ni en Conrat sabia encara
que vida y nom vos debia,
y ja 'ns amavam tots dos
ab amor tan gran é inmens,
que encara 'ls cors tenim plens
del nostre afecte amoròs.
Llavors fòu quan per desditxa
de mí us vau enamorar,
y jo 'm vaig sacrificar
per dá' á mos pares la ditxa.
Llavors fòu quan jo, culpable,
no us vaig dí:—No us puch dú' amor
perque 'n tinch un altre al cor
que me 'l devora implacable.—
No us ho vaig dir, y aixó ha dut
lo tarrabastall terrible
que us dú fins á sè' impossible
que creguéu en ma virtut,
fent, ab lo vist, mès probable
lo mèu crim que ma bondat;
y aixís es com es vritat
que sòch honrada y culpable.
- COMPTE. Diguéu mès que ho sabéu vos,
si es cert que ho sòu com me dihéu;
pero jo...
- ELIA. Vos no ho creyéu
y ho trovo just; rezelòs
sempre l' honor ha sigut,
y 'm mata á mí la apariencia.
Per çó jo no vull clemencia,
y aquí á saber he vingut
lo qu' havéu de fer de mí
y 'l qu' héu de fer d' en Conrat.

- COMPTE. ¡ Ah! ¡ En Conrat sempre!...
- ELIA. Culpat
en res es dels críms d' aquí.
Jo sò qui 'l vaig enganyar ;
jo sò qui, robantli 'l cor,
vaig llansarlo al mar de plor
en que ara 'ns hem d' ofegar.
¡ Oh! ¡ Es innocent! ¡ Perdonéulo!
Y, si us dol tant ser clement,
feume matá á mí al moment,
y á èll, innocent, lliureulo.
- COMPTE. ¡ Innocent! ¡ Y ahir, traïdor,
lograva ab vos sa fugida!!...
- ELIA. No mès per salvar ma vida,
no per lograr món amor.
- COMPTE. Mentiu. (*Conrat al fondo; ells no 'l véuen.*)
- ELIA. ¡ Compte!
- COMPTE. ¡ Mentíu, sí!
No vos crech, no vos puch créurer.
- ELIA. Per có qu' ho sè, vinch á véurer
si us basta venjaus en mí.
- COMPTE. En vos y en ell, en tots dos;
y com es mès espantosa
venjansa la que s' oposa
al vostre afany, fòs quin fòs,
vivíu, ja qu' ara la vida
vos es mès cruel que 'l morí',
y ¡ malehits!...
- (*Avantsant y contenint al Compte.*)
- CONRAT. ¡ No, pare! A mí.
A mí sol.
- ELIA. ¡ Oh!
- COMPTE. ¿ Y qui aquí 't crida
quan jo estich ab ma muller?
- CONRAT. Lo dolor de vostra afrenta
y 'l salvar á una innocent
si morint jo sol pot ser.
- COMPTE. Senyora... anéu. Món intent
ja us dirè quan l' hora sia.
- ELIA. (¡ Senyor! ¿ Quin medi hauria
per sortir d' aquest torment?) (*Se 'n vá.*)

ESCENA VI.

Lo COMPTE, CONRAT.

- CON. (Mestre Norbert diu bè, y es necessari;
la escolta espera ja, y d' ella la marxa
precisa es al moment.)
- COM. ¡ Tú aquí! ¿ Qué cercas?
- CON. (¡ La inútil llengua al paladar se 'm clava!)

COM. * ¿Intentas?

CON. Suplicar...

COM. ¿Per quí? Responme.

¿Per ella? ¿Veritat?... ¡Y jo ho dubtava!
¡Van dir-mho, ho vaig enténdrer, mos ulls propis
van veure-ho sens cegarlos tanta infamia;
vaig dubtar-ho, dubtar encar voldria,
y... ¡ho dubto! ¡Sí! ¡No es certa viltat tanta!
¡Mòn fill!...

CON. ¡Oh! ¡Nó! ¡Calléu!... Del mèu martiri
no redobléu l' angúnia. Eixa paraula
es un ferro ruhent que m' atravessa
lo pensament, lo cor y las entranyas.

COM. ¡M' èts fill!

CON. No m' ho diguéu: ho sè. Sò un monstre
abort de Satanás, en hora infausta;
de mí mateix horrorisát, contemplo
que sò d' un noble tronch planta parássita
que, ingrata al arbre que li dòna vida,
sa sava xucla y, alevosa, 'l mata.

COM. ¿Confessas? ¡Calla!... ¡Calla! ¿No coneixes
que saber-ho no vull, porque m' esvara
tant aquesta vritat que, si haig de véurer-la,
*m' arrencaré los ulls per no mirar-la?
¿No trovas una escusa? Ment. T' ho prego.
Generòs sigas ab tò pare.

CON.

(¡Ah!)

COM.

¡Callas!

Es mèu noble 'l mentir qu' aquest silenci
que tò delictè sens igual proclama.
Que á nit vá entrá' al castell un home digam.
No 'm fa re 'l com. Digam que vaig errarme;
que no èrats tú, per mèu que jo vaig véureu
y jengányam per pietat! ¡pe 'l cel, engányam!

CON. Ni sè mentir ni puch. Entre las onas
del llot d' infamia hont mònt honor devalla,
hi sura un rastre de noblesa antiga,
engruna sola del valer de l' ánima.

*Es cert; per mèu que 'm dol, ahir, Natura,
per un impuls horrible convulsada,
vá fè', al contrari tot lo que li dictan
las inmutables lleys per Dèu fixadas.
Febròs ahir y en horroròs deliri,
com veu qui desvarieja que 's tralbalsa
tot quant lo volta, veyá en mònt insòmni,
que tot, com lo mèu crím, invers obrava.
Veyá arrelá' ahí 'ls arbres per las ramas,
y eran los sèus arrels, serpents negrosas
las unas ab las altres enrosquantse,
sentintlas ab l' udol de la tempesta,
al passar-hi lo vent, xiulant en l' aire.
Ahir tot era aixís; ahir las rosas

ab lo sèu perfum dòls enmatzinavan.
Ahir l' anyell, ab la crueltat del tigre,
la mansuetut desdeya de sa rassa.

Ahir, com fan las vibras just nascudas,
que 'l primer brí contra sa mare llansan,
tot lo que dòls déu ser, tornát ferestech,
al lleò enrera per crueltat deixava.

Ahir per mel donava fel l' abella
y 'ls papallons com escorpins fiblavan.

Ahir tot fora d' us y mortal era
ahir tot era invers y contra causa;

ahir vá trasbalsarse la Natura;

*ahir un fill vá difamá al sèu pare.

COM. ¡Execració del mon!

CON. Pe 'l que vá véurers;
perque del crím ja l' apariencia infama;
mes no pe 'l qu' es en sí aquest amor nostre,
tan pur, jo ho juro, com l' amor dels ángels.

COM. Vana puresa si no puch jo créurerla
y ella m' ha difamat quan la tancava
d' aquesta torre, que no tè sortida,
la dura porta de noguer, barrantla.
¡Oh! ¡Tots estém perduts!

CON. ¡Y tot per una
hermosa dona per dissort amada,
que jo tinch de salvar!

COM. ¡Oh! ¡Y la defenses!

CON. ¡No vull que mori com la mèva mare!

COM. ¿Ta mare? ¡Oh, cel! ¡Tú aixecas á ma vista
la sombra de ta mare ensangrentada! ..

¡Tú! ¡L fill! ¡Déu ho ha volgut! Al darten compte,
no vull que cregas obra de la infamia
lo que vá semblá', indigne, á la justicia
inecorsable del honor dar causa.

Si d' una tradició la forsa estúpida
féu la suspita germiná' en món ánima
y la suspita 'm féu tornar enrera

y 'm féu trová', al entrá' en aquesta cambra,
á ma muller jurantlhi amor un home

y després vá voler ma sort infausta
que fos mentida la apariencia horrible,

dígam tú si mereix lo nom de falta,
ni de crím, ni d' error, ni de injusticia

junt ab l' ira qu' aquí 'm duguè á matarla,
la estocada qu' en terra estenguè morta

á ta innocent, desventurada mare.

CON. ¿Y qué 'm pot fer á mí, si era innocent,
que vos creguesseu ferho ab justa causa?

Innocenta vá ser y vau occirla.

¿Per qué ans d' occirla no la judicavau?

¡Tambè, si pot lo crím tenir disculpa,
ne tè aquell qu' Elia y jo á cometre' anavam,

que bè pot trencá' al fi frens de respecte
y fort agraument, la asseguransa
de saber que del foch de l' amor d' ella
y del que 'm crema á mí veyent las flamas ,
vau abusar per nostra desventura
y 'ns vau llesnar á dins d' un mar de llágrimas.

COM. ¿Qué jo sabia ?

CON. Sí.

COM. ¡ Quí gosa á dirho !

CON. Deixeuho; es mort y ja en lo clot descansa.

COM. ¡ Ment mort ó viu, y, fins al cel que sia,
si es per sa boca que món fill m' infama!

CON. ¡ Oh ! ¡ No, pare, perdò! si no es oféndreus
lo que 'l mèu llabi vol quan així us parla.

Si jo se bè, per lley de la Natura,

que may un fill rahò tè contra un pare.

Jo vos ho dich no mès pera que 's veja

que jo no duch mès fi que 'l de salvarla ;

que jo ho puch pensar tot, menys que al pit d' ella
s' hi puga clavá 'l ferro d' una daga.

Per ço sols us ho dich; no per oféndreus.

Per dirvos jo com obtindrèu venjansa.

Per 'evitá' un nou crím. A un convent ella

y jo ab ma sanch rentém la vostra taca,

y, si us manca valor, qu' á mí me 'n sobra,

la meva má mateixa...

COM. ¡ Horror ! ¡ M' esglayas !

CON. La ofensa venjará.

COM. ¡ Oh ! ¿ Ab un suicidi ?

Aquesta horrible idea que t' assalta
no pot ser ni será, y la esposa impura...

CON. Penséu que 'm mata á mí qui á n' ella mata:
prop de la sèva jo obrirè ma tomba.

COM. ¡ Nó, nó ! ¡ Morir tú, nó !

CON. ¡ Mirèu la daga !

COM. Trencarla jo sabrè.

CON. ¡ Somni, deliri !

COM. ¡ Mirarte jo morir !

CON. ¡ Clemencia vana !

Ab mas dents propias trencarè mas venas
si ab qu' esquinsarlas me prenèu las armas.

COM. ¡ Pietat, fill mèu !

CON. ¡ Pietat ! ¡ Pietat ! ¡ Oh ! Es ferro

ruhent dins de ma pensa, tal paraula,

y m' atormenta tant de vos sentirla

que fins valor pera escoltarla 'm falta.

¡ Pietat !.. No puch tenirla: sola proba

per esperansar cura de la baba

que un cá rabiòs dintre las venas filtra,

quan en las nostras carns sos uyals clava,

es aná' á la fornal d' un ferrè encesa,

péndrern ardit una ruhenta brasa,

y, ab heroica má, posarla roja
fins que fumegi la vrinosa llaga.
¡ Pietat ! ; Pietat !... Las onas me sepultan
en l' amargor d' aquesta mar de llágrimas,
y, náufrech infelís, foll, jo bracejo
per en l' aigua surá', ó trovar la platja,
ó una roca, ó, del vaixell ja engrunas,
un tros, hont jo, arrapat, puga salvarme.
Tambè com jo bracejéu vos y ella
y glopadas bebéu d' onas amargas
¡ Qu' estrany donchs qu' en la lluita, entre eixas
[onas
nos enfonsém al mar los uns als altres,
y esbategant, com áligas feridas
que cauhen al abím batent las alas,
caiguém al fons del mar qu' en torn bramula!
Caiguémhi: allí hi haurá; ó la eterna calma,
si no hi ha Dèu que als criminals castigui,
ó cel, si Ell tè misericordia tanta,
ó infern, si Dèu es just, y tantas culpas
creu que no 's rentan ni ofegantse ab llágrimas.
(*Se 'n vá desesperat.*)

ESCENA VII.

COMPTE.

Sòn intent m' esparvera. ¡ Fins la vida
frenétich vol donar pera salvarla !
¿ Puch ab l' acer que matá á n' ella un dia
matar al fill també ? No. Forsa 'm manca.
Jo sò 'l primer culpable, 'l butxí innoble,
lo pare sens amor y sens entranyas ..
De ma Beatrís ¡ venjansa ! diu la sombra...
Farè justícia y li darè venjansa !
(*Se trau de la escarcela un pom.*)
D' esta pòls impalpable en las moléculas
la poderosa mort hi ha amagada.
Jo la guardava, per venjansa meva,
contra 'ls adúlter vils... Repós y calma
ara èll me donará, fent que reclini
mòn front gelat sobre un coixí de marbre.
Morint de mort de ferro, clar veuria
tothom l' esclat de ma ira exasperada ;
morint d' aquesta pòls, tots podrán creure
que m' han ferit lo cor desdítzas tantas.

ESCENA VIII.

COMPTE, ROSA.

ROSA. (Está agitat, y medita...
¿ Qué 's proposa ? ¿ Qué prepara ?)
(Sens haver vist á Rosa y mirant lo pom de matzinas
destapat.)

COMPTE. ¡ Oh ! ¡ Sort ! Dónas ab duas gotas
per abrigall la mortalla,
y no me l' ha dada may
lo tèu doll de fel amarga.
¡ Hola ! (Sorprés al véurer á Rosa.)

ROSA. ¿ Senyò' ? (Avansant temorosa.)

COMPTE. Escolta, Rosa...

ROSA. (¡ Que trasmudat !... ¡ Dèu nos valga !)

COMPTE. (Al pensar en l' altra vida
bon auguri es vení un ángel.)
Escolta Rosa, que, á serho,
fòras una rosa blanca,
pura com los pensaments
de que, pensant, fas garlandas.
¿ No es vritat que si 's moría
una persona estimada
del tèu cor ; per mòlt que vèsses
qu' era un ser cubert d' infamias,
tú pregarias á Dèu,
si no per amor, per llástima ?

ROSA. ¿ Per qué ho preguntéu, senyor ?

COMPTE. ¿ Ho farias, Rosa ? Parla.

ROSA. ¿ Y com podria no ferho
sent com sò bona cristiana ?

COMPTE. ¿ Encara que 'l mort fòs vil ?

ROSA. Sent vil, mès.

COMPTE. ¿ Assesí ó lladre ?

ROSA. Pe 'ls vils sòn las oracions
mès que pe 'ls sants y las santas ;
qu' aquets tenen segú 'l cel
sense que preguém nosaltres.
¿ Quí es ?

COMPTE. Ja ho sabrás quan vegis
amortallat sòn cadavre.

ROSA. ¡ Oh ! Donchs, si jo ho veig, creguéu
que la sèva ánima 's salva.

COMPTE. ¡ Oh ! ¡ Sí, sí, Roseta mèva !
Sí ; tú alentas ma esperansa.
Tinch mòlta sed. Vès... vull béurer.
Pórtam una copa d' aigua.

ROSA. ¿ D' aigua ?

COMPTE. Sí, sí ; vès y torna...

- torna tú mateixa á dárme-la.
- ROSA. Vaig al instant. (¡Oh! ¿Cóm es que la seva calma 'm glassa?
(*Rosa se 'n vá.*)
- COMPTE. ¡Oh! Sí, sí; de la innocencia me salvarán las pregarías. Així 'l brí dels meus delictes llansat dins del mar de llágrimas qu' aquest ángel de innocencia plorarà ab sa fé cristiana, me lliurarà del infern ahont aquest nou crím me llansa. May sabrán! ..
(*Vè Rosa ab una safata d' or, gerró y copa.*)
- ROSA. ¿Veyéu? Ja torno, com m' havéu dit, sens tardansa. ¿Voléu que us ompli la copa?
- COMPTE. N6. Vèsten.
- ROSA. ¡Ah! ¿Us enfada?
- COMPTE. ¿Enfadarme tú? N6; vina; deixa, si aixó t' afalaga, que en tòn front jo posi un bés ab tot l' afecte del ánima. (*La besa.*)
(¡Ay! Lo sol front pur que queda á dintre d' aquesta casa!)
- ROSA. ¿Ploréu, senyor?
- COMPTE. N6... es que deya...
- ROSA. Sento en ma cara una llágrima.
- COMPTE. ¡Quí sab!... Potser... Ara dèixam. Retírat.
- ROSA. Me 'n vaig. (¡M' espanta! A un temps los seus llabis gelan y sas llágrimas escaldan!)
(*S' aparta al fondo.*)
- COMPTE. (Siga).
(*Ha posat aigua á la copa y ara hi tira pòls del pom.*)
- ROSA. (No sè qué en la copa haurá tirat... ¡Si mirarla poguès, potsè... ¡Ah! L' avi arriba. Li dirè tot quan se 'n vaja.) (*Se 'n vá.*)

ESCENA IX.

COMPTE, NORBERT.

- COMPTE. (*Prenent la copa y ans de béurer.*)
¡Adèu á tot!... Si no escolta Dèu las pregarías d' un ángel.
- NORBERT. ¡Senyor!...
- COMPTE. ¿Qu' es?... (*Venint agitat.*)
(*Sorprés, al punt que anava á béurer, deixa la copa y*

la tapa ab son cos, com pera que Norbert no li puga pèndrer.)

NORBERT. Que la caputxa

sè ja quína cara tapa.

COMPTE. ¡Y á mí qué 'm fa?

NORBERT. La ventura
potser pot torná' á vostr' ánima.
Acabo ara de saberho...
Sort he tingut; en sa cambra
un anell jo li he vist tréurer
sens èll pensar que l' espiava.
Es...

COMPTE. ¿ Quí es? ¿ No véus que m' irritas?

NORBERT. Es aquell que...

COMPTE. Cuita... Parla.

NORBERT. Aquell que, per desventura,
aquí aquella nit infausta...

COMPTE. ¿ Cóm? ¡ Qué dius! *(Sorpresa gran).*

NORBERT. Aquell que l' honra
va enllotar de vostra casa.

COMPTE. ¿ Aquell per quí á una innocent
vaig matar?

NORBERT. Aquell.

COMPTE. ¿ Qué 'm passa?

¡ Es aixó un somni! ¡ Es desvari!

NORBERT. No, perque 'n tinch probas claras.

COMPTE. ¡ Ell! ¡ Ell dius! ¡ Dius èll! ¡ Oh! L' ira
divina á mas mans lo llansa
quan per sort encara es temps
de satisfer ma venjansa!

Vaig... Nó... Vès... aquí l' espero.

Aquí per tots dos hi han armas.

Que vingui aquí de seguida,
que vingui aquí sens tardansa
y que no pensi que 'l crido
per esgrunarlo ab ma rabia.

NORBERT. Vaig. *(Se 'n vá corrent.)*

COMPTE. ¡ Oh! ¡ Nó! ¿ Es aixó un deliri?

¿ Es un somni? ¿ Es que m' enganyan
los que 'm voltan, perque aparti
aquestas gotas que matan

del mèu llabi ardent? Nó. L' ira
que 'm dú als ulls las flamaradas

del foch del infern que al cor
m' ha encés aquesta paraula
de mestre Norbert, m' ensenya
qu' aquesta nova no es falsa.

¡ Oh! ¡ Fortuna!... ¡ Cruel fortuna,
sempre ab mí tan vil é ingrata!

Al fi m' otorgas per ditxa

la ditxa de la venjansa

del crim més gros que la terra

ha amagat en sas entranyas,
y, ja tot, ¡ tot t' ho perdono !
que bè 's pot perdoná' al lladre
que en nostre tresor féu presa,
si, al retornárnoslo, encara
nos lo torna ab mès riquesas
que las que trova en nostra arca.
¡ Oh ! ¡ Del lleò garras voldría
¡ Voldría lo bech del áliga
y de la serpent la forsa ;
enroscat á sa garganta
fòra sòn dogal, sos ulls
bequejaria ab ma rabia,
y, ab mas urpas, del sèu pit
lo cor treuria, com farda
dels pecats y 'ls críms qu' han dut
aquí desventura tanta,
y que ja l' infern la espera
per enrogir mès sas flamas.
¡ Oh ! Ans que siga 'l sèu pit vil,
veina de la mèva espasa,
serenitat, honra ofesa,
serenitat, seny y calma.

ESCENA X.

COMPTE, PELEGRÍ.

(*Lo Pelegrí entra rezelòs.*)

PE. ¿ M' héu cridat ? ¿ Qué miréu ? Sorprés us trovo.

COM. No ho estranyéu. Vos miro, vos contemplo
perque tement estich que se m' escapi
lo sol y únich desitj que ja al món sento.

PE. ¡ Ah ! ¿ Suspitéu de mí ? Sò humil de sobras
per resignat sufrí 'ls insults que temo.

COM. ¿ Endevinéu llavoras ?

PE. Ho presumo.

COM. ¿ Y tan seré 'm parléu ?

PE. Seré dech ferho.

COM. ¡ Oh ! ¡ No ho neguéu ! ¿ Sòu vos ? ¡ Goig inefable !

¡ Oh ! ¡ Sòu en Vilareal !

PE. (*Baixant la caputxa.*) D' un cop mireuho.

COM. ¡ Y no m' ho nega ! ¡ Sòn orgull delira !

PE. Ma humilitat, per la qu' aquí concentro
tot mon odi en lo cor.

(*Humil sempre.*)

COM. ¡ Encara m' ódias !

¡ Oh, Dèu del cel potent com t' ho agraeixo !
Quín goig, quín goig lo mèu ! Vint anys d' engúnia
y en un instant avuy tot lograt véureuho !
Vint anys que jo 'm dalia, que 't somniava,
que 't cercava frisòs, que 't veyea centro

de mos desitjos tots, y, ara, que 't trovo,
per trocejarte damunt tèu no 'm llenso,
per veure 'ls tèus tòrments, pera sentirte,
per escoltarte, per mirar si sento
una rahò, una excusa, ó una causa
que 't poguès dú' á cometre 'l crím tremendo
ab que de fel y dol vas umplirm l' ánima,
y de llot y deshonra, que jó execro,
l' antich escut comptal dels Rocacorvas.
Dígamho, parla, aprèssat. Mira... enfreno
mos odis en món pit, y l' una ab l' altra
las mans qu' han de posarse sobre 'l ferro
que t' ha d' esgruná 'l cor, apreto forsa.
¿ Véus? No 'l treurá; l' aguantó, la subjecto,
y ab calma 't vull sentir; t' escolto, parla.
Digas, monstre infernal, ¿per qué vas ferho?

PE. A la ceguera del amor preguntau,
causa fatal llavoras de mon erro.
Mes, després de saber de vostra esposa
lo trágich fí, causat per vostres celos;
vaig volá' á Roma, y als péus del Sant Pare
confessant, penedit, tots los mèus erros,
vaig rébrer d' èll la inescorable ordre
si 'm volia lliurar del foch que temo.
Que vaig cumplir mon vot, ben clar ho ensenya
lo pergamí entregat; qu' encara intento
seguir cumplintlo, us ho dirá sens dubtes
lo fret ab que mas iras encadeno.
No despertéu, donchs, odis, que adormirlos
me costa prou afanys; ja en vá 'ls ofego,
y, al mirarvos, escolto com bramulan,
y al escoltarvos com esclatan sento.
Deixéulos, donchs, dormir.

COM. No; vull qu' esclatin
desbordats de furor rabiòs y cego,
y, al toparse ab los mèus, que 'l món s' assombri
del terratrémol del sèu cop horrendo.

PE. En vá, donchs, ho esperéu.

COM. ¡Cobart te tornas!

PE. D' una panóplia despenjéu un ferro
y atravesséume 'l cor; si jó m' hi oposo,
si faig un mohiment, si la má aixeco,
si 's contréu una fibra de món rostre,
si, al sentir com se 'm clava, m' estremeixo,
que sò cobart penséu. Mes ¡ab vos hátrerm!
¡Matarvos pot ser jó! Nó. ¡Ni somniéuho!
La mèva es sols la sanch que déu vessarse.

COM. ¡Per deshonrarm' de nou si jó la vesso!
* ¡Sèr miserable y vil! ¿No es prou deshonra
la qu' estampá de ta petxada 'l sello,
qu' encara vols damunt de mí l' estigma
de véurerm' butxí d' homes indefensos

y matador no mès de febles donas,
com d' aquella infelís un jorn vaig serho?
Tú un compte tens ab mí y qui deu paga:
págal batente, qu' es com no m' afrento.

PE. No puch.

COM. ¡No pots, infame! ¿Y qué 't delura?

PE. Lo vot sagrat recordo que 'l desterro
del foch etern de Dèu si 'l trencó dicta.

COM. * ¡Com jo sols veig lo goig ab que t' hi llenso!
¡Hola! Mòn Patje. (*Apareix dalt las gradas.*)

Al punt soldats que portin
á la forca feudal á n' aquest reo.

(*Lo Patje saluda y se 'n vá. Lo Compte treu duas espasas de la panóplia. Mentrestant entran los soldats y s' arrencleran al fondo de la galeria*)

Vina, donchs. ¿Véus? Duas espasas porto:
abaix la forca hi ha, qu' al fosso aixeco
com á senyor feudal, per fer justicia,
y allí triarás si, hont los remensas penjo
ab un cartell al pit que 'l nom deshonri
dels tèus antepassats, vols pagar l' erro,
ó si allí vols creuhar ab mí una espasa
pera morir com déu un noble ferho.

PE. Anemhi, si aixís plau á ta ira boja.
(*Prenent ab resignació y portant caiguda la espasa que 'l Compte li dona.*)

COM. ¡Per llansarte al infern!

PE. Per perdonarte
quan jo senti en mon cor clavat ton ferro.

COM. Anèm ó jo us hi arrastro, lladre d' honras.

PE. ¡Observa ¡oh Dèu! com món suplici admeto!

COM. L' admets perque sò 'l llamp de la tempesta
de l' ira divinal y al antro 't llenso.

Anèm, veníu aviat, cuitéu, me friso...

Passéu al davant vos.

PE. ¡Vos!...

COM. Jo... us segueixo.

(*Lo Pelegrí passa al davant ab brassos creuháts y anant á morir ab resignació cristiana. Lo Compte ho mira ab goig inmens, y, al veurerl desaparèixer seguit dels soldats, baixa al prosceni y diu ab expansió frenética.*)

¡Oh! Lo goig inmens del cel...

la ditxa eterna plorada...

la delicia, d' hont llansada

de Satán fòu l' ira cruel,

tot se condensa en l' anhel

satisfet d' un odi brau,

quant, trovant del cor la pau,

diu, ab foch que l' infern llansa:

¡Senyò! ¡'L goig de esta venjansa,

y, després, mátam si 't plau!

(*Se 'n vá brandant la espasa.*)

ESCENA XI.

ROSA-MARÍA.

He sentit crits é insults y ara ells són fora...
¡Dèu mèu! ¿Qué passa aquí que 'l cor se 'm glassal
¿Qué hi ha en aquest castell, Verge María,
que talment sembla del infern morada?
La senyora Comptesa són dol plora
desesperada dintre de sa cambra...
Lo senyor Compte, del missatgè' al rostre
llansa tota la fel que tanca á l' ànima,
y en Conrat, com un foll, abaix volteja
y fuig lluny de tothom qui va y li parla.

ESCENA XII.

ROSA, ELIA.

- EL. ¡Rosa!
Ro. (¡Ah! ¡La Comptesa!) Ma senyora...
perdonéume si anit...
EL. Nó; tu ets la qu' ara
déus perdonarme á mí, ja que la culpa
tinch jo no més del viu dolor que 't mata.
¿Qué sabs del Compte?
Ro. Ha sortit ara fora
ab l' hoste aquest qu' ha dut tantas de llágrimas;
mes, d' avans de sortir, me toca dirvos
una nova que jo he trovat estranya.
EL. ¿Estranya dius?
Ro. M' ha dit si pregaría
per un de qui veuria jo 'l cadavre
amortallat, y, quan ha sigut fora,
he vist desde 'l portal, d' hont observaba,
com tirava una pòls imperceptible
á dins d' aquesta copa umplerta d' aigua.
EL. (¡Un cadavre! ¡Una pòls! ¡Oh Dèu! ¡Qué sento!)
Ro. Miréu, senyora, lo que 'n ella hi haja.
Mentrestant jo á mirar vaig á la torre
perque al fosso han baixat y com encara
mòn avi no es ab èlles.
(*Rosa vá á mirar pe 'l finestral, Elia mira la copa.*)
EL. (¡Oh ditxa inmensa!
¡Per mí lo cel y no èll las hi ha tiradas!
Lo cel, que vol salvada la mèva honra
y per alsá' un punyal me veu cobarda...)
Ro. (¿Qué diu la mi senyora, que la copa
mirant de l' aigua sembla que s' esclama?)

(*Rosa parla baix desde 'l fondo; Elia segueix examinant la copa.*)

EL. ¡Oh! Sí, sí... no hi ha dubte. Es un filtre.

Un filtre matador que la sanch glassa
y atura 'l copejar del cor, que 'l sento
ara com un rocam qu' onas lo baten.

¡Oh! Sí... Ell ho salva tot. Aixís jo moro
y l' honra y en Conrat tot d' una 's salvan.

(*Rosa, no acabant de compendrer las divagacions d' Elia, va baixant poch á poch com per entendreu millor. Elia diu decidida:*)

No 'm queda més camí. Sòn amor perdo.

¿Per qué vull vida si l' amor me falta?

(*Beu lo que contè la cop .*)

RO. ¡Oh! ¿Qu' héu fet, ma senyora?

EL. Beure 'l filtre
que 'm tè de dar repós y eterna calma.

RO. ¡Ah! Nó. ¡Vos morir! May. ¡Nó, ma senyora!

EL. Sí, Rosa; sento que 'l mèu cor s' abraza
y es que ja 'l filtre qu' he begut ja 'l crema.

RO. ¡Ah! ¡Aussili!

EL. (*Detenintla*). Nó, no, Rosa; vina. Calla.

Inútil fora tot, y ma agonía
lograrias no més veurer més llarga.

Me condemnavau tots... En Conrat creya
que ser del Compte esposa fòu ma falta;
lo Compte 'm creya adúltera, y tú, Rosa,
veyas en mí la causa de tas llágrimas.

Si tots me condemnavau, ¡cóm podian
no portarme á la mort sentencias tantas!

RO. ¡Oh! ¡Per pietat! (*Elia agonitza*).

EL. Sí, Rosa mèva, 'm moro...

¡Pietat y dònam lo lloch sant dels àngels!

ESCENA ÚLTIMA.

Los mateixos, lo COMPTE, y, cap al fi, NORBERT.

(*Lo Compte apareix mirant enrera horroritzat á dalt de la galería, y, donant á entendre que s' ha vist forsat á matar al Pelegrí, mira escriuixit la espasa ensangrentada, y la llansa ab horror. Al sentir lo soroll, Rosa s' adona del Compte y diu:*)

RO. ¡Oh! ¡'L senyor Compte! Vostre espós, senyora.

Viviu per sòn perdò lograr encara.

EL. ¡Perdò, Compte, perdò!

COM. ¡Elia! ¡Qué miro!

(*Lo primer clam al veurerla moribunda, lo segon després d' haver mirat la copa que trova buida.*)

¡Oh! ¡Agotada! ¡Tot ho comprench ara!

¡Qu' has fet, dona infelís!

- EL. Salvar vostr' honra
que, morint èll ó jo, ja está salvada... (Mor.)
- COM. ¡ Oh! ¡ Morta! ¡ Morta!...
- RO. (*Agenollada y resant.*) ¡ Pietat d' ella! *
- NOR. (*Venint agitadissim.*) ¡ Compte!
- COM. ¿ Quin nou dolor vens á innovarme encara?
- NOR. De vostre fill la súbita partida,
que, cavalcant tot d' una ara á la plassa:
— Adèu, Norbert, m' ha dit; al Compte innova
qu' he recordat que jo 'm dech á la pátria,
y, morir per morir, á trovar corro
la gloria de morir á la batalla.—
- COM. ¡ Oh! Ho farà. ¡ Ja ho sè bè!
- NOR. ¡ Digne fill vostre!
- COM. ¡ Que jo haurè mort com vaig matá' á sa mare,
y com á Elia! Mira.
(*Ensenya 'l cadavre á Norbert que s' espanta al véu-
rerl'.*)
- NOR. ¡ Oh! ¡ La comptesa!
- COM. ¡ Ho ha volgut l' ira de ma sort infausta!
- NOR. * ¡ Perdonéulo, senyor!
- COM. (*Desesperat.*) Norbert... Al llibre
del honor nomenat, ja ni una página
hi vull que d' hõnra per ma rassa sia.
Notéuhi que jo, l' últim de ma casa,
fanátich per l' honor, críms vaig cometre,
que mès que mos agravis deshonravan.
Notéuhi que jo he mort mon fill y esposas
com ni lo tigre fa en la selva ircana,
y poséuhi, per fi, que 'ls Rocacorvas
aixís, mort jo, haurán estingit ma rassa.
¡ Oh! ¡ Fill! ¡ Elia del cor! ¡ Ay! ¡ Quí la vida
*poguès tornarvos ab eternas llágrimas!
- (*Lo Compte queda sanglotant fortament y tapantse lo
rostre ab las mans. La Comptesa morta á terra; Rosa-
Maria plorant agenollada á sòn costat; Norbert de-
manant pietat al cel. Quadro.*)

FI DEL DRAMA.

NOTA.—Tots los versos qu' están entre duas estrellas,
inclosos los marcats deuen suprimirse forsosament en la
representació.

OBRAS

DEL MATEIX AUTOR

que's trobaran en las principals llibrerías

	Acles.	Rs.		Acles.	Rs.
Las Joyas de la Roser.	Drama.	3 8	Lo ret de la fila.	Comedia.	1 4
¡O rey ó res!	Drama.	3 8	Lo Jardí del general.	Comedia.	1 4
Las Modas.	Drama.	3 8	Un Mercat de Calaf.	Comedia.	2 1
La Rosa blanca.	Drama.	3 8	La Campana de Sant		
Lo Rector de Vallfogona.	Drama.	3 8	Llop.	Comedia.	2 6
Las Papallonas.	Drama.	3 8	Un barret de riallas.	Comedia.	1 1
Las Euras del Mas.	Drama.	4 8	Cura de moro.	Comedia.	1 4
Lo Collaret de Perlas.	Drama.	3 8	En Joan Doneta.	Comedia.	1 1
El Cancellor y el Monarca.	Drama.	3 8	¡Cosas del oncle!	Comedia.	1 1
La Dida.	Drama.	3 8	Los Cantis de Vilafranca.	Comedia.	1 4
Lo plor de la madrastra.	Drama.	4 8	Per carta de més.	Comedia.	2 4
Lo Ferrer de tall.	Drama.	3 8	L' últim rey de Magnolia.	Ópera.	3 4
Los Segadors.	Drama.	3 8	A posta de sol.	Balada.	2 2
La Creu de la Masia (1)	Drama.	3 8	Un Ciri trencat.	Joguina.	2 6
La Filla del marxant (2)	Drama.	3 8	La Butifarra de la llibertat.	Disbarat.	1 1
La Hiedra de la Masia.	Drama.	3 8	Las Píldoras de Hologway.	Disbarat.	1 1
Senyora y majora.	Drama.	3 8	¡Ous del dia!	Parodia.	2 1
El Cercado ajeno.	Drama.	3 8	Lo Castell dels tres dragons.	Parodia.	2 1
Lo Contramestre.	Drama.	3 8	La Vaquera de la piga rossa.	Parodia.	2 1
Lo Veguer de Vich.	Drama.	3 8	La Venjansa de la Tana.	Parodia.	2 1
La Fals, ó Lo Cap de colla. (3).	Drama.	3 8	La Esquella de la Torratxa.	Parodia.	2 1
Lo Forn del Rey.	Drama.	3 8	Los Héroes y las Grandesas.	Parodia.	2 2
Cércol de foch.	Drama.	3 8	Lo Cantador.	Parodia.	2 1
La Banda de bastardia.	Drama.	3 8	Lo Boig de las campanillas.	Parodia.	1 1
Lo Rustich Bertoldo (4)	Comedia.	4 8	Los Pescadors de Sant Pol.	Zarzuela.	2 2
Bertoldino. (5)	Comedia.	4 8	Si us plau per forsa.	Zarzuela.	2 1
L' Angel de la Guarda.	Comedia.	3 8	Rambla de las flors. (2)	Zarzuela.	1 2
La Urbanitat.	Comedia.	3 8	La Festa del barri.	Zarzuela.	2 2
Las Francesillas.	Comedia.	3 8	Lo Sagristá de Sant Roch.	Zarzuela.	2 2
La Bala de vidre.	Comedia.	3 8	Lo Moro Benani.	Zarzuela.	2 4
Se dice....	Comedia.	3 8	Donya Guadalupe.	Zarzuela.	2 2
Los Egoistas.	Comedia.	3 8	Los estudiants de Cervera.	Zarzuela.	2 2
Polítichs de gambeto.	Comedia.	3 8	La Fira de Sant Genis.	Zarzuela.	2 2
L' apotecari d' Olot.	Comedia.	3 8	Grá y palla.	Poesias.	1 t. 4
L' hostal de la Farigola.	Comedia.	3 8	La Batalla de la vida.	Novela.	2 > 55
Los Desconfiats.	Comedia.	3 8	Poesias Catalanas, premiadas.		1 > 50
La Didot.	Comedia.	3 8	Cuentos del avi.	Poesias.	1 > 4
Lamá del inglés (6).	Comedia.	3 8	Cuentos de la vora del foch.	Id.	1 > 4
Lo dir de la gent. — Premiada.		3 8			
Lo Rovell del ou (2).	Comedia.	2 2			
La Sabateta al balcò.	Comedia.	2 6			
Palots y Ganxos.	Comedia.	1 4			
Lo Punt de las donas.	Comedia.	2 1			
Las Carbassas de Monroig.	Comedia.	2 1			
Liceistas y Cruzados.	Comedia.	2 2			
La cua de palla.	Comedia.	3 8			
Café y copa.	Comedia.	1 4			
A la vora del mar.	Comedia.	1 4			

- (1) En colaboració ab don Manuel Lasarte.
- (2) En colaboració ab don Joseph Feliu y Codina.
- (3) En colaboració ab don Francesch Pelay Briz.
- (4) En colaboració ab don Joan Molas.
- (5) En colaboració ab los senyors Molas y Feliu.
- (6) En colaboració ab los senyors Molas y Feliu.